

Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області

2023

Чернігівська обласна універсальна
наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка

ЗНАМЕННІ І ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2023 РІК

Чернігів
2022

УДК 908 (477.51)(059.3)

З – 72

Укладачі: Л. В. Студьонова, І. Я. Каганова

З – 72 ЗНАМЕННІ і пам'ятні дати Чернігівської області на 2023 рік / Черніг. ОУНБ ім. В. Г. Короленка ; уклад.: Л. В. Студьонова, І. Я. Каганова ; відп. за вип. І. М. Аліференко. – Чернігів, 2022. – 92 с.

Методико-бібліографічний посібник «Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2023 рік» має рекомендаційний характер і не претендує на вичерпність. Укладачі обрали декілька різнопланових дат, до яких підготували короткі додаткові відомості та склали рекомендаційні списки.

Посібник стане у пригоді музейним і бібліотечним працівникам, краєзнавцям і журналістам, студентам і викладачам вищих навчальних закладів.

УДК 908 (477.51)(059.3)

© Чернігівська ОУНБ
ім. В. Г. Короленка

ПЕРЕЛІК ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2023 РІК

СІЧЕНЬ

*1 – 70 років тому в Запоріжжі народився Геннадій Сергійович КАСЬЯНОВ (1953–2018) – засновник, директор і художній керівник Чернігівського обласного молодіжного театру (1985–2018), заслужений діяч мистецтв України.

3 – 155 років тому народився Микола Федорович ЧЕРНЯВСЬКИЙ (1868–1938) – поет, педагог і земський діяч. У 1901–1903 рр. працював земським статистиком у Чернігові. Безпідставно арештований і розстріляний у січні 1938 року. Після смерті Сталіна реабілітований.

– 100 років тому (1923) знаний український історик Василь Васильович ДУБРОВСЬКИЙ (1897–1966) був призначений завідувачем історичного архіву в Чернігові.

11 – 125 років тому в с. Вергіївка Ніжинського р-ну народився Ананій Дмитрович ЛЕБІДЬ (1898–1937) – літературознавець, випускник Чернігівської гімназії та Інституту народної освіти. Працював у Чернігівському етнографічному музеї. Заарештований у справі так званої Спілки визволення

України у 1929 р. 1935 р. – другий арешт. Утримувався на Соловках з 1936 р. За рік винесли новий вирок – розстріл.

13 – 170 років тому в с. Ярошівка (тепер Українське) Талалаївського р-ну (нині Прилуцького р-ну) народився Василь Петрович ГОРЛЕНКО (1853–1907) – літературознавець, мистецтвознавець, етнограф, фольклорист, багатий поміщик Прилуцького повіту. Похований у рідному селі.

15 – 190 років тому в с. Попівка Конотопського повіту Чернігівської губернії (нині Конотопський р-н Сумської обл.) народився Федір Іванович ЛЕОНТОВИЧ (1833–1911) – історик права, професор, ректор Імператорського Новоросійського університету (нині Одеський національний університет імені І. І. Мечникова). Навчався в Ніжинській гімназії та в Юридичному ліцеї князя Безбородька.

20 – День вшанування захисників Донецького аеропорту.

23 – 100 років тому в с. Іваниця Ічнянського р-ну (нині Прилуцького р-ну) народився Костянтин Павлович БУТЕЙКО (1923–2003) – вчений-фізіолог, лікар, кандидат медичних наук. Автор унікальної лікувальної системи дихальних вправ.

24 – 155 років тому народився Григорій Олексійович КОВАЛЕНКО (1868–1937) – письменник, видавець, історик, етнограф, митець і громадсько-політичний діяч. У 1890-х рр. працював у Чернігівській земській управі. Створив галерею портретів місцевих письменників. З 1905 р. жив у Полтаві. У 1937 р. заарештований за звинуваченням у націоналізмі й розстріляний у Полтавській в'язниці.

27 – 100 років тому (1923) в Чернігові відкрито обласний протитуберкульозний диспансер.

– 75 років тому народився Євген Михайлович КРІП (1948–2016) – чернігівський художник-монументаліст, графік. Створював пейзажі, натюрморти, ню, настінні розписи. Твори майстра зберігаються в музеях Чернігова. Його вважали іронічним, екстравагантним художником європейського рівня.

28 – 245 років тому народився Микола Григорович РЕСНІН-ВОЛКОНСЬКИЙ (1778–1845) – генерал від кавалерії, князь. З 1816 по 1834 р. – малоросійський генерал-губернатор, якому підпорядковувалася Чернігівська губернія. Походив з роду чернігівських Рюриковичів. Похований у Свято-Троїцькому Густинському монастирі біля Прилук.

січень-лютий

– 85 років тому в м. Корюківка народився Едуард Прокопович УСОВ (1938–1978) – художник-графік. З 1944 р. проживав у Прилуках. Був першим у цьому місті членом Спілки художників СРСР.

29 – День пам’яті Героїв Крут.

ЛЮТИЙ

1 – 90 років тому (1933) за розпорядженням штабу Київського військового округу в Чернігові було відкрито госпіталь і при ньому санаторій.

4 – 210 років тому народився Семен Степанович ГУЛАК-АРТЕМОВСЬКИЙ (1813–1873) – композитор, співак, автор опери «Запорожець за Дунаєм». Влітку 1838 р. перебував у Качанівці, у маєтку Тарновських, де співав пісні свого друга М. Глинки на вірші В. Забіли.

11 – 85 років тому народився Анатолій Максимович ПАШКЕВИЧ (1938–2005) – народний артист України, композитор, художній керівник народного хору Чернігівської обласної філармонії, відзначений орденом «За заслуги» III ступеня. Останні роки життя жив і працював у Черкасах.

ЛЮТИЙ

12 – 205 років тому народився Василь Іванович ШТЕРНБЕРГ (1818–1845) – художник, який тривалий час проживав у свого покровителя, качанівського поміщика і мецената Г. С. Тарновського. Створив полотна «Альтанка Г. С. Тарновського в Качанівці», «Глінка в Качанівці», «Ярмарок в Ічні».

– 75 років тому народився Микола Никифорович ТКАЧЕНКО (ЧОРНОВУС) (1948–2006) – український поет і журналіст, член НСП України. Жив у Прилуках, де очолював місцеву газету «Правда Прилуччини».

13 – 180 років тому в Чернігові народився Микола Андрійович ВЕРБИЦЬКИЙ-АНТІОХ (1843–1909) – український письменник, громадський діяч, журналіст, педагог, автор першого куплету гімну «Ще не вмерла Україна». Дід українського поета доби Розстріляного відродження Марка Вороного і тесть поета Миколи Вороного, теж репресованого і розстріляного.

– 140 років тому в м. Стародуб Чернігівської губернії народився Петро Юрійович ДЯТЛІВ (Дятлов) (1883–1937) – український політик, видавець, перекладач. 21 березня 1933 р. заарештований ДПУ УРСР у справі «Української військової організації». Відбував покарання на Соловках. Особливою

трійкою НКВС засуджений до найвищої кари. Розстріляний в урочищі Сандармох.

20 – День Героїв Небесної Сотні.

– 130 років тому в с. Козел (сmt Михайло-Коцюбинське Чернігівського р-ну) народився Максим ЗАГРИВНИЙ (псевдонім Максим Грива) (1893 (за ін. даними 1891)–1931) – український поет, військовий і політичний діяч, сотник Армії УНР, один із засновників ОУН. Інтернований у польські табори. Помер у Празі. У Чернігові є вулиця його імені. У селищі Михайло-Коцюбинське відкрито меморіальну дошку на його честь.

21 – 60 років від дня народження Геннадія Геннадійовича ДЕМ'ЯНЧУКА (1963) – піаніста-віртуоза, заслуженого артиста України, лауреата першої премії Міжнародного конкурсу в Белграді, володаря Гран-прі Міжнародного фестивалю «Світ музики» в Італії, викладача-методиста Чернігівського фахового музичного коледжу імені Левка Ревуцького. Народився в Чернігові.

*23 – 60 років від дня народження Костянтина Вілійовича МОСКАЛЬЦЯ (1963) – українського письменника, автора поетичних, прозових і літературознавчих книг, лауреата Національної премії України імені

лютий-березень

Т. Г. Шевченка, обласних літературних премій імені Олекси Десняка та М. Коцюбинського, інших престижних премій. Народився в с. Матіївка Бахмацького р-ну (нині Ніжинського р-ну). Живе у Києві.

24 – Початок повномасштабного вторгнення (2022) РФ в Україну.

26 – 80 років тому (1943) розпочалось Варвинське збройне повстання проти гітлерівських окупантів, яке було потоплено у крові 1 березня.

БЕРЕЗЕНЬ

1-2 – 80 років тому (1943) нацистські окупанти спалили місто Корюківку.

2 – 200 років тому народився Костянтин Дмитрович УШИНСЬКИЙ (1823–1871) – педагог, письменник українського походження. Один із засновників наукової педагогіки. Його дитинство минуло у Новгороді-Сіверському, де він закінчив місцеву гімназію. Педагогу в цьому місті споруджено пам'ятник. Чернігівський обласний інститут післядипломної освіти має ім'я К. Д. Ушинського.

березень

7 – 100 років тому (1923) Президія ВУЦВК прийняла постанову «Про адміністративно-територіальний поділ Чернігівщини», за якою стара система районування (волость–повіт–губернія) замінювалась на нову (район–округ–губернія).

11 – 175 років тому народився Олександр-Едуард Юлійович ЯГН (1848–1922) – український архітектор, художник, майстер художньої кераміки, один із засновників стилю українського модерну. З 1876 р. жив в Україні. Працював на Чернігівщині, Полтавщині і Сумщині. У 70–80-х рр. ХІХ ст. Ягн створив архітектурний ансамбль з палацу, готелю, флігеля, пекарні, церкви та парку в с. Вейсбахівка (нині с. Білорічниця Прилуцького р-ну). До нашого часу від цього комплексу зберігся лише флігель. Помер О. Ю. Ягн у с. Вейсбахівка.

13 – 80 років тому (1943) нацистські окупанти спалили с. Козари Носівського р-ну (нині Ніжинського р-ну) разом із більшістю мешканців. Загибло 3908 жителів, 420 людей спалено живцем.

14 – 55 років від дня народження Олени Михайлівни КОНЕЧНОЇ (1968) – української письменниці. Працює в жанрах психологічної та пригодницької прози. Лауреат премії імені М. Коцюбинського. Керівник Чернігівської обласної організації НСП України. Народилася в Чернігові.

березень

15 – 270 років тому народився Микола Олександрович ЛЬВОВ (1753–1804) – архітектор, графік, історик, поет, драматург, музикант. У 1800 р. в Батурині керував роботами з будівництва палацу К. Г. Розумовського.

23 – 140 років тому в смт Козелець народився Борис Микитович МАНЬКІВСЬКИЙ (1883–1962) – український вчений-невролог, творець унікальної школи в українській неврології, професор-невропатолог, академік АМН СРСР.

– 80 років тому (1943) німецькі окупанти спалили с. Сулак Носівського р-ну (нині Ніжинського р-ну).

26 – 190 років тому в с. Городище Менського р-ну (нині Корюківського р-ну) народився Олександр Федорович КІСТЯКІВСЬКИЙ (1833–1885) – український вчений-криміналіст, історик права, діяч українського національного відродження. Закінчив Чернігівську духовну семінарію. Похований у Києві.

29 – 295 років тому в с. Лемеші Козелецького р-ну (нині Чернігівського р-ну) народився Кирило Григорович РОЗУМОВСЬКИЙ (1728–1803) – останній гетьман України, генерал-фельдмаршал, президент Російської академії наук упродовж

березень-квітень

півстоліття, засновник графського і княжого роду Розумовських. Помер у своїй Батуринській резиденції.

31 – 150 років тому в с. Турівка Прилуцького повіту (нині Київська обл.) народився Микола Іванович МІХНОВСЬКИЙ (1873–1924) – випускник Прилуцької гімназії, адвокат, політичний і громадський діяч, один із лідерів українського національного руху ХІХ – початку ХХ ст., прибічник ідеї державної незалежності України, один із фундаторів українського націоналізму. Покінчив життя самогубством. Похований у Києві.

КВІТЕНЬ

1 – 185 років тому в с. Антонівка Пирятинського повіту Полтавської губернії (нині Прилуцького р-ну Чернігівської обл.) народився Василь Васильович ТАРНОВСЬКИЙ (1838–1899) – володар маєтку в Качанівці, меценат, творець музею українських старожитностей, подарованого ним Чернігову. Син В. В. Тарновського-старшого.

4 – 85 років тому в Чернігові народився Володимир Володимирович ЄМЕЦЬ (1938–2019) – народний художник України, почесний громадянин Чернігова.

*10 – 125 років тому в Полтаві в козацькій родині народився митрополит МСТИСЛАВ (світське ім'я Степан Іванович Скрипник) (1898–1993). Племінник С. Петлюри. У 1942 р. як прихильник УАПЦ був заарештований гестапо і вивезений до Чернігова, де утримувався в приміщенні колишньої духовної семінарії. Потім – в'язниця у Прилуках. Втручання впливових дипломатів і військових врятувало йому життя в 1944 р. На Всеукраїнському Соборі в Києві в червні 1990 р. митрополита Мстислава обрано патріархом Київським і всієї України (УАПЦ). Помер у Канаді.

– 95 років тому в Прилуках народився Володимир Іванович БОЙКО (1928–2007) – соліст Національного заслуженого академічного народного хору України імені Г. Г. Верьовки, народний артист України, почесний громадянин Прилук.

*12 – 250 років тому в Ніжині народився Юрій Федорович ЛИСЯНСЬКИЙ (1773–1837) – мореплавець, географ, океанограф, засновник російської океанографії, капітан 1-го рангу. У 1803–1806 рр. – учасник навколосвітньої експедиції Крузенштерна-Лисянського. Потім служив на кораблях Балтійського флоту та готував до друку щоденники навколосвітньої подорожі.

квітень-травень

18 – 95 років тому народився Федір Степанович АРВАТ (1928–1999) – український мовознавець, педагог, професор, академік АПН України, ректор Ніжинського педінституту імені М. В. Гоголя (1978–1995).

24 – 75 років тому народилася Раїса Іванівна КОСТАРЧУК-РЕШЕТНЮК (1948–2014) – заслужена артистка України, лауреат премії імені М. Коцюбинського (розмовний жанр на сцені Чернігівського обласного філармонійного центру фестивалів і концертних програм). Була засновницею і незмінним головою Чернігівського відділення Союзу українок. Похована в Чернігові.

28 – 155 років тому в с. Журавка Варвинського р-ну (нині Прилуцького р-ну) народився Георгій Феодосійович ВОРОНИЙ (1868–1908) – український математик, член-кореспондент Російської Академії наук, професор Варшавського університету. Помер у Варшаві. Похований у рідному селі.

– 80 років (1943) з часу організації медичної служби Чернігівської міліції.

ТРАВЕНЬ

5 – 195 років тому на хут. Мотронівка Борзнянського повіту (нині у складі с. Оленівка Ніжинського р-ну) народилася Ганна БАРВІНОК (Олександра Михайлівна Білозерська-Куліш) (1828–1911) – українська письменниця, дружина П. О. Куліша.

– 150 років тому в Сосниці народився Юрій Степанович ВІНОГРАДСЬКИЙ (1873–1965) – історик, археолог, архівіст, фольклорист, музеєзнавець, організатор і перший директор Сосницького краєзнавчого музею. Похований у Сосниці.

7 – 25 років тому (1998) громадська організація «Чернігівський медіаклуб» за сприяння НСП України та міжнародних громадських організацій і благодійних фондів започаткувала міжнародну літературну премію імені М. Гоголя «Тріумф» для підтримки письменників, митців, науковців, журналістів, працівників культури та освіти, громадських діячів і меценатів.

14 – 85 років тому в Глухові народився Станіслав Панасович РЕП'ЯХ (1938–2012) – український поет і публіцист, громадський діяч, багаторічний керівник Чернігівської обласної організації Національної спілки письменників України, лауреат премії імені М. Коцюбинського та інших престижних літературних премій. Його дитинство та юність минули в с. Макіївка Носівського р-ну (нині Ніжинського р-ну). Похований у Чернігові.

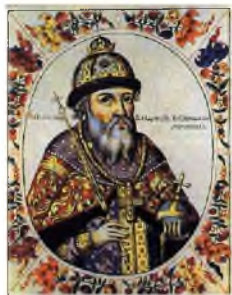
15 – 150 років тому народився Павло Петрович СКОРОПАДСЬКИЙ (1873–1945) – гетьман Української Держави 1918 року, нащадок старовинного козацького роду.

Дитинство минуло в Тростянецькому родинному маєтку на Ічнянщині. Помер у Баварії.

19 – 135 років тому народився Володимир Михайлович КОНАШЕВИЧ (1888–1963) – художник, відомий майстер книжкової графіки, доктор мистецтвознавства. У 1897–1908, 1915 рр. проживав і навчався в Чернігові. На вул. Мстиславській, 37 зберігся будинок (пам’ятка історії) його сім’ї.

22 – 100 років тому (1923) була створена Чернігівська філія Музичного товариства імені М. Леонтовича.

26 – 970 років тому народився Володимир Всеволодович (МОНОМАХ) (1053–1125) – державний діяч, воєначальник, письменник, мислитель, князь чернігівський (1078–1094), учасник Любецького з’їзду князів 1097 р., автор дидактичної праці «Повчання». Похований у соборі Святої Софії в Києві. У Прилуках встановлено пам’ятник Володимирі Мономаху.

*31 – 50 років від дня народження Ніни Петрівни ЛЕМЕШ (1973) – української біатлоністки, члена збірної України з біатлону, заслуженого майстра спорту України, призерки Чемпіонатів світу, Європи

травень-червень

та Кубків світу з біатлону, учасниці Олімпійських ігор в Нагано, Солт-Лейк-Сіті та Турині. Наразі – перша заступниця голови Чернігівської обласної ради, депутатка, політик. Народилася в с. Носелівка Борзнянського р-ну (нині Ніжинського р-ну).

ЧЕРВЕНЬ

– 360 років тому (1663) у Ніжині на Чорній раді кошовий отаман Війська Запорозького Іван Мартинович БРЮХОВЕЦЬКИЙ (1623–1668) був обраний гетьманом України.

1 – 85 років тому народився Любомир Мирославович БОДНАРУК (1938–2009) – хормейстер, музикант, педагог, заслужений діяч мистецтв України, фундатор і керівник академічного камерного хору імені Д. Борзнянського в Чернігові. Нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня. Почесний громадянин Чернігова.

– 65 років від дня народження Віктора Івановича КОВТУНА (1958) – народного художника України, лауреата Національної премії України імені Т. Г. Шевченка, почесного громадянина Коропа. Народився в с. Мезин Коропського р-ну (нині Новгород-Сіверського р-ну).

3 – 115 років тому народився Борис Олександрович РИБАКОВ (1908–2001) – історик-археолог, академік АН СРСР, лауреат Державних премій. Дослідник стародавностей Чернігова і Любеча. Почесний громадянин Чернігова.

12 – 90 років тому в с. Мала Кошелівка Ніжинського р-ну народився Сергій Ілліч БОГДАН (1933–2016) – заслужений лікар України, головний лікар Чернігівського пологового будинку (1964–1996), поет, прозаїк, громадський діяч, почесний громадянин Чернігова.

20 – 175 років тому в Чернігові народився Петро Петрович ЧЕРВІНСЬКИЙ (1848–1931) – знаний діяч Чернігівського земства, статистик і письменник, один із засновників громадської бібліотеки у Чернігові (нині Чернігівська ОУНБ ім. В. Г. Короленка).

24 – 110 років тому в м. Семенівка народився Василь Сергійович БУДНИК (1913–2007) – український вчений у галузі механіки, ракетобудування та космонавтики, конструктор, академік АН УРСР, доктор технічних наук, професор.

червень-липень

– 75 років від дня народження Петра Яковича АНТОНЕНКА (1948) – письменника, просвітянина, журналіста, засновника і редактора чернігівських газет «Світ-інфо», «Струна», лауреата премій імені М. Коцюбинського, Б. Грінченка, А. Погрібного, В. Стуса. Народився в с. Авдіївка Куликівського р-ну (нині Чернігівського р-ну).

30 – 70 років тому народився Федір Федорович КРАВЧУК (1953–2010) – чернігівський художник, лауреат премії імені М. Коцюбинського. Останні роки проживав у с. Невкля Городнянського р-ну (нині Чернігівського р-ну).

ЛИПЕНЬ

1 – 60 років тому (1963) в Чернігові відкрито пологовий будинок.

9 – 75 років від дня народження Анатолія Кириловича МОЙСІЄНКА (1948) – українського письменника, доктора філологічних наук, професора Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Народився у с. Бурівка Городнянського р-ну (нині Чернігівського р-ну).

13 – 75 років від дня народження Петра Ларіоновича КУЦЕНКА (1948) – чернігівського журналіста і поета, лауреата премії імені М. Коцюбинського. Народився на Кіровоградщині.

* – 70 років від дня народження Валентини Микитівни МИХАЙЛЕНКО (1953) – бібліотекаря, журналістки, письменниці, лауреата престижних журналістських премій і літературної премії імені Л. І. Глібова. Народилася, живе і працює в Коропі.

16 – 100 років тому в с. Канівщина Прилуцького р-ну народився Борислав Павлович СТЕПАНЮК (1923–2007) – український поет, лауреат премій імені В. Сосюри та М. Коцюбинського, заслужений працівник культури України, Киргизії, Чувашії. Жив і помер у Києві.

26 – 250 років тому народився Ілля Федорович ТИМКІВСЬКИЙ (1773–1853) – український правознавець, мовознавець, освітній діяч, педагог. Навчався у Києво-Могилянській академії, закінчив філософський і юридичний факультети Московського університету. Разом з В. Н. Каразіним був серед організаторів Харківського університету, де згодом викладав цивільне

липень-серпень

і кримінальне право. У 1825–1838 рр. – директор Новгород-Сіверської гімназії. Наставник К. Д. Ушинського, М. К. Чалого, М. О. Максимовича.

28 – 210 років тому в смт Линовиця Прилуцького р-ну народився Яків Петрович де БАЛЬМЕН (1813–1845) – український художник-аматор, офіцер, автор кількох повістей, альбому «Гоголівський час», друг Т. Г. Шевченка, перший ілюстратор його «Кобзаря». Загинув на Кавказі під час бойових дій.

СЕРПЕНЬ

5 – 160 років тому в м. Митава (нині Єлгава, Латвія) народився Бернгард Фрідріхович БУРЗІ (1863–1909) – історіограф, філолог-класик, епіграфіст, педагог, доцент, екстраординарний та ординарний професор. З серпня 1899 р. викладав грецьку словесність у Ніжинському історико-філологічному інституті. В інститутських «Известиях» опублікував дослідження історико-філологічного характеру.

16 – 85 років від дня народження Віталія Терентійовича КОРЖА (1938) – українського політика, громадського діяча, народного депутата України 4-6 скликань, кандидата економічних наук. Народився в с. Дроздівка

Куликівського р-ну (нині Чернігівського р-ну), автор біографічно-красознавчих оповідок «Еківоки» (Чернігів, 2019).

18 – 150 років тому в смт Козелець у дворянській родині народилася Клавдія Степанівна КАЛАЧЕВСЬКА (1873–1958) – вчений-ботанік, кандидат біологічних наук. Закінчила з медаллю Ніжинську жіночу гімназію П. І. Кушакевич. Викладала в недільних класах для дорослих у Ніжині. Згодом переїхала до Києва, де здійснила інвентаризацію рослин акліматизаційного саду імені М. Кащенка. Працювала завідувачкою бібліотеки Центрального ботанічного саду АН УРСР.

*20 – 120 років тому народився Петро Васильович ОДАРЧЕНКО (1903–2006) – літературознавець, критик, педагог, член НСП України. З 1923 до 1933 року його доля була пов'язана з Ніжинським інститутом народної освіти: студент, аспірант, викладач, в. о. доцента. У 1933–1937 рр. – арешт і заслання. З 1944 р. – емігрант. Проживав і помер у Вашингтоні (США).

24 – 95 років тому в с. Хрипівка Городнянського р-ну (нині Чернігівського р-ну) народився Левко Григорович ЛУК'ЯНЕНКО (1928–2018) – Герой України,

серпень-вересень

дисидент, багаторічний в'язень Мордовських таборів, депутат Верховної Ради України кількох скликань. Деякий час проживав у Чернігові.

ВЕРЕСЕНЬ

2 – 100 років тому народився Володимир Григорович ГРИПИЧ (1923–2005) – народний артист СРСР і України, театральний режисер, художній керівник Чернігівського обласного академічного українського музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка (1984–2003).

11 – 150 років тому народилася Марія Олександрівна САЦ (1873–?) – сестра знаного композитора І. О. Саца. Випускниця Чернігівської жіночої гімназії. Домашня вчителька. Вчителювала в Любечі.

12 – 275 років тому народився син гетьмана К. Г. Розумовського Олексій Кирилович РОЗУМОВСЬКИЙ (1748–1822) – державний діяч кінця XVIII – початку XIX ст., найзаможніший землевласник, що мав великі маєтності у Чернігівській губернії. У 1820–1821 рр., коли Чернігівщина потерпала від неврожаю, а місцеве населення страждало від голоду, він відіграв велику роль у боротьбі

вересень-жовтень

з цим лихом. Помер у Почепі у власному маєтку. Згодом рідні померлого перенесли прах О. К. Розумовського у Спасо-Преображенський собор Новгород-Сіверського монастиря.

19 – 20 років тому (2003) сесія Прилуцької районної ради затвердила сучасний герб району.

21 – 160 років тому народилася Віра Устимівна КОЦЮБИНСЬКА (1863–1921) – громадська діячка, член правління Чернігівської громадської бібліотеки, брала участь у діяльності української «Громади» та інших молодіжних гуртків, дружина письменника М. М. Коцюбинського. У Чернігові жила у 1894–1921 рр.

– 80 років тому (1943) війська гітлерівської Німеччини зазнали поразки в боях за Чернігів і були відкинуті з території міста.

ЖОВТЕНЬ

– 90 років тому (1933) дав перші вистави Ніжинський український пересувний театр імені М. М. Коцюбинського.

5 – 75 років від дня народження Лариси Юхимівни ТКАЧ (1948) – поетеси, яка пише вірші для дітей та дорослих, активістки Чернігівської «Просвіти», члена літературної спілки «Чернігів», лауреатка літературних премій імені М. Коцюбинського та Л. Глібова. Дружина прозаїка Михася Ткача. Народилася в с. Сиволож Борзнянського р-ну (нині Ніжинського р-ну).

6 – 125 років тому в с. Нова Басань Бобровицького р-ну (нині Ніжинського р-ну) народився Сергій Степанович ДЯЧЕНКО (1898–1992) – український мікробіолог, вірусолог, інфекціоніст, історик мікробіології, доктор медичних наук, професор заслужений діяч науки України.

10 – 85 років тому народився Іван Михайлович ЖОВНЕР (1938–2009) – заступник директора з наукової роботи (травень 1982 р. – березень 1994 р.) дослідної станції «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН України (ст. Крути Ніжинського р-ну). Здійснив вагомий внесок у справу збереження, популяції ніжинського огірка, популяризації традиційного засолювання на його основі.

*15 – 190 років тому на хут. Терebenь неподалік с. Землянка Глухівського повіту Чернігівської губернії (нині Сумської обл.) народилася Пелагея Яківна ЛИТВИНОВА-БАРТОШ (1833–1904) – дослідниця-етнограф. Проживала в с. Землянка. Там її поховали на цвинтарі Покровської церкви за дозволом єпископа Чернігівського та Ніжинського Антонія.

24 – 50 років тому в с. Галаганівка Семенівського р-ну (нині Новгород-Сіверського р-ну) народився Віктор Михайлович АФАНАСЕНКО (1973–2015) – молодший сержант, навідник окремого мотопіхотного батальйону. Помер від зупинки серця біля села Прохорівка Волноваського р-ну Донецької обл. Похований у рідному селі. У пам'ять про нього та загиблих земляків у Семенівці встановлений пам'ятний знак.

25 – 180 років тому народився Гліб Іванович УСПЕНСЬКИЙ (1843–1902) – письменник, народник. З 1856 до 1861 р. навчався у Чернігівській чоловічій гімназії. У 1862–1865 рр. та 1870 і 1891 рр. приїздив до Чернігова, де жила його сестра, а син

Олександр перебував на засланні. У місті, на вулиці Княжій, 20-А, зберігся будинок родини Успенських, пошкоджений російською авіацією в лютому 2022 р. Письменник присвятив Чернігову нариси та оповідання.

26 – 175 років тому на Глухівщині народився Дмитро Васильович МАРКОВИЧ (1848–1920) – український письменник, правознавець, державний і громадський діяч, який у 1919 р. обіймав посаду міністра юстиції УНР. Навчався в Новгород-Сіверській гімназії. Племінник О. В. Марковича.

27 – 140 років тому в с. Блистова Менського р-ну (нині Корюківського р-ну) народився Терентій Савич КОРІНЬ (1883–1931) – український борець, важкоатлет, визнаний у світі богатир феноменальної сили і легенда Чернігівщини. У 1906 р. став чемпіоном світу з класичної боротьби. У селі до сьогодні збереглася хата Т. С. Кореня. На честь богатиря у Чернігові та Блистові названі вулиці.

ЛИСТОПАД

2 – 120 років тому (1903) за фінансової підтримки і клопотання правознавця, громадського діяча, поміщика і мецената П. С. Коробки у с. Мрин Носівського р-ну (нині Ніжинського р-ну) відкрито Людмилинську школу сільського домоведення і садибного господарства. З 2005 р. – професійно-технічне училище, нині – Мринська філія державного професійно-технічного навчального закладу «Куликівський професійний аграрний ліцей».

13 – 315 років тому (1708) сталася Батуринська трагедія. За наказом Петра І численний і добре озброєний загін російських військ на чолі з князем О. Меншиковим прибув до Батурина і взяв його штурмом. Місто разом з чудовим гетьманським палацом вщент спалено і зруйновано. За різними оцінками, було вбито від 9 до 15 тисяч мирних громадян і захисників Батурина.

*14 – 195 років тому народився Лев Михайлович ЖЕМЧУЖНИКОВ (1828–1912) – художник, мемуарист. У першій половині 1850-х рр. відвідав Батурин, Чернігів, Седнів (і Лизогубів), Линовицю на Прилуччині, де зустрів своє кохання. Залишив мемуари «Мои воспоминания из прошлого», в яких містяться цікаві спогади про перебування на Чернігівщині, висвітлено родинні зв'язки із прадідом, гетьманом К. Г. Розумовським.

листопад

21–27 – 10 років тому (2013) в Чернігові відбулися події на підтримку «Євромайдану» в Києві, який виступив за підписання угоди між Україною та ЄС.

22 – 255 років тому в родовому маєтку Диканька на Полтавщині народився Віктор Павлович КОЧУБЕЙ (1768–1834) – князь, граф, державний діяч, перший міністр внутрішніх справ імперії, племінник князя О. А. Безбородька. Залишив про себе пам'ять у природних парках Чернігівщини (Батурин, Сокиринці, Тиниця) та Дубовичі Глухівського повіту тощо.

– 10 років тому (2013) в с. Крути Ніжинського р-ну відбулася церемонія почесного поховання праху І. В. Качуровського (1.09.1918–18.07.2013) – поета, прозаїка, перекладача, літературознавця, лауреата Національної премії України імені Т. Г. Шевченка. Народився у Ніжині. Помер у Мюнхені (Німеччина).

23 – 80 років тому (1943) начальником Чернігівського обласного статуправління Грайфером було складено статистичну довідку про кількість населення у липні 1941 р. та листопаді 1943 р., що дає уявлення про втрати цивільного населення області у період нацистської окупації.

листопад-грудень

28 – 20 років тому (2003) Чернівецька обласна рада ухвалила рішення «Про присвоєння імені професора А. М. Груші Чернівецькій обласній лікарні».

29 – 90 років тому народився Вадим Васильович ВАСИЛЬСВ (1933–2017) – український театральний актор, народний артист України. У 1967–2005 рр. служив на сцені Чернівецького обласного академічного українського музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка.

ГРУДЕНЬ

– 55 років тому (1968) здано в експлуатацію першу газову свердловину на Гнідинцівському родовищі у Варвинському р-ні (нині Прилуцький р-н). З цього дня Чернівецьщина мала повне право називатися газовою областю.

3 – 70 років від дня народження Ніни Яківни ТКАЧЕНКО (1953) – української поетеси, керівника редакції Прилуцького міськрайонного радіомовлення, лауреата обласної журналістської премії імені В. Блакитного, літературних премій імені М. Коцюбинського та Л. Глібова.

4 – 150 років тому в Чернігові народився Михайло Михайлович МОГИЛЯНСЬКИЙ (1873–1942) – український літературний критик і публіцист, перекладач, літературознавець, правник і громадський діяч.

5 – 75 років від дня народження Миколи Митрофановича БОРЩА (1948) – заслуженого працівника культури України, диригента, одного з творців і керівників капели бандуристів імені О. Вересая Чернігівського обласного філармонійного центру фестивалів та концертних програм, регента епархіального хору церкви святої великомучениці Катерини в Чернігові. Народився в с. Заудайка Ічнянського р-ну (нині Ніжинського р-ну).

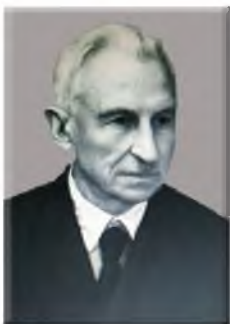

6 – 75 років від дня народження Тамари Павлівни ДЕМЧЕНКО (1948) – кандидата історичних наук, знаної дослідниці історії Чернігівщини другої половини ХІХ – початку ХХ ст., лауреата премій імені М. Коцюбинського та Л. Глібова. Член Національної спілки краєзнавців України. Довгий час працювала у Навчально-науковому інституті історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

9 – 160 років тому народився Борис Дмитрович ГРІНЧЕНКО (1863–1910) – український письменник, земський діяч, перекладач, україніст. Упродовж 1894–1899 рр. жив і працював у Чернігові.

12 – 155 років тому (1868) повітове училище у Седневі реорганізоване у земську школу.

14 – 135 років тому в Чернігові народився В'ячеслав Костянтинович ПУХТИНСЬКИЙ (1888–1980) – кандидат історичних наук, викладач німецької мови та латини, краєзнавець, випускник Чернігівської гімназії, автор спогадів про Чернігів «Дней минувших были и анекдоты». У 1922–1925 рр. працював у Чернігові, а з 1925 р. – у Ніжині. До 1941 р. викладав у Ніжинському інституті народної освіти. У період Другої світової війни залишився у Ніжині через хвору дружину. Служив перекладачем у комендатурі, за що засуджений 6 жовтня 1943 р. на 10 років перебування у виправно-трудових таборах. 17 вересня 1955 р. його було амністовано. Викладав у Седнівській школі іноземні мови. Помер і похований у Ніжині.

15 – 120 років тому (1903) з ініціативи М. М. Коцюбинського у Чернігові засновано Товариство сприяння народній освіті в Чернігівській губернії.

17 – 355 років тому (1668) уродженець Коропа, чернігівський полковник Дем'ян Ігнатович МНОГОГРІШНИЙ (Ігнатович) (1631–1703, за ін. даними 1621–1701), на козацькій раді у Новгороді-Сіверському обраний гетьманом Лівобережної України. Його повноваження підтримали у березні 1669 р. у Глухові. Намагався проводити політику, спрямовану на захист державних інтересів України.

– 90 років від дня народження Дмитра Андрійовича ГОЛОВКА (1933) – українсько-го письменника, краєзнавця, лауреата премій імені П. Г. Тичини та Г. С. Сковороди. Народився в с. Піски Бобровицького р-ну (нині Ніжинського р-ну). Проживає в Києві.

22 – 190 років тому народилася Марко ВОВЧОК (Марія Олександрівна Вілінська) (1833–1907) – українська письменниця, перекладачка. Разом зі своїм чоловіком О. В. Марковичем у 1851–1853 рр. жила в Чернігові, збирала і досліджувала фольклорні та етнографічні матеріали Чернігівщини.

грудень

– 70 років від дня народження Миколи Георгійовича БУДЛЯНСЬКОГО (1953) – журналіста, поета, краєзнавця, автора низки поетичних, прозових і публіцистичних творів. Заслужений журналіст України. Лауреат літературних премій імені В. Блакитного, М. Гоголя, Л. Глібова та ін. Народився в с. Держанівка Носівського р-ну (нині Ніжинського р-ну). Проживає в Чернігові.

23 – 145 років тому в с. Шпотівка Конотопського повіту Чернігівської губ. (тепер Сумської обл.) народився Степан Прокопович ТИМОШЕНКО (1878–1972) – український, американський та німецький вчений у галузі механіки. Професор Мічиганського та Стенфордського університетів. Батько теоретичної механіки, один з організаторів і перших академіків УАН. Помер у Німеччині.

ЦЬОГО РОКУ

875 років (1148) з часу першої писемної згадки про села Рудка і Старий Білоус Чернігівського р-ну.

500 років (1523) з часу першої писемної згадки про села Пльохів і Слабин Чернігівського р-ну.

225 років тому (1798) утворено Чернігівську поліцію.

220 років тому (1803) завершено будівництво Воскресенської церкви – архітектурної пам'ятки Батурина.

195 років тому (1828) український бджоляр-експериментатор П. І. Прокопович заснував школу бджільництва у с. Митченки Бахмацького р-ну (нині Ніжинського р-ну).

185 років тому (1838) відкрилася Березівська загальноосвітня школа Талалаївського р-ну (нині Прилуцького р-ну).

185 років (1838) з часу виходу першого номера газети «Черниговские губернские ведомости». Видавалась до 1918 р.

165 років тому (1858) іноземний підприємець Карл Раух побудував на східній околиці Корюківки цукровий завод.

125 років тому (1898) у приміщенні Седнівського волосного правління відкрито бібліотеку. Попечителем бібліотеки обрано Ф. А. Лизогуба, бібліотекарем – учителя П. М. Костюка.

115 років (1908) з часу відкриття Мезинської верхньопалеолітичної стоянки у Коропському р-ні (нині Новгород-Сіверський р-н).

100 років тому (1923) утворено Чернігівський губернський історичний архів. Нині Державний архів Чернігівської області (ДАЧО).

100 років тому (1923) п'ять музеїв об'єдналися у Чернігівський Державний музей, який з 1925 по 1932 рік розташовувався в приміщенні колишнього Селянського поземельного банку (нині у цьому приміщенні знаходиться Чернігівська ОУНБ імені В. Г. Короленка) на вулиці Селянській (нині проспект Миру).

90 років тому (1933) Голодомор на Чернігівщині досяг апогею.

85 років тому (1938) в Чернігові було відкрито школу (колегіум) № 11.

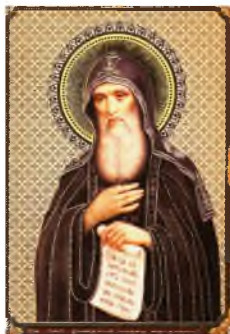

30 років тому (1993) при Ніжинському краєзнавчому музеї відкрито унікальний для України музейний заклад «Ніжинська поштова станція». Пам'ятка архітектури XVIII ст.

10 років тому (2013) до 90-річчя Чернігівського району видано першу книгу краєзнавчого серіалу «Літопис доль та днів минулих» про людей, уродженців різних сіл району. Дослідження краєзнавців під керівництвом А. Л. Курданова – керівника Чернігівського районного осередку Національної спілки краєзнавців України.

ПЕРСОНАЛІЇ

*1040 років тому в Любечі народився Антоній ПЕЧЕРСЬКИЙ (983–1073) – один з найвизначніших церковних діячів Київської Русі. Зачинатель чернецтва і печерного Троїцько-Іллінського монастиря в Чернігові.

220 років тому в с. Калюжинці Прилуцького повіту Полтавської губернії (нині Прилуцького р-ну Чернігівської обл.) народився Остап Микитович ВЕРЕСАЙ (1803–1890), український кобзар, виконавець народних дум, історичних, побутових, жартівливих та сатиричних пісень.

215 років тому на хут. Кукуріківщина (тепер с. Забілівщина) Борзнянського р-ну (нині Ніжинського р-ну) народився Віктор Миколайович ЗАБІЛА (1808–1869) – український поет-романтик. На його вірш «Гуде вітер вельми в полі» композитор М. І. Глінка написав романс, який згодом став народною піснею.

420 років тому народилася Ганна ЗОЛОТАРЕНКО (бл. 1603–бл. 1671) – сестра ніжинських полковників Івана та Василя Золотаренків. Дружина, мудра подруга і порадниця гетьмана Б. Хмельницького (1596–1657).

190 років тому народився Петро Олександрович ЛАШКАРЬОВ (1833–1899) – професор Київської духовної академії, дослідник церков Чернігова і Новгород-Сіверського. Двічі, у 1895 та 1899 рр., відвідав Чернігів.

220 років тому у Новгороді-Сіверському народився Михайло Йосипович СУДІЄНКО (1803–1874) – історик, громадський діяч, Новгород-Сіверський маршал шляхетства, почесний куратор, меценат гімназій у Новгороді-Сіверському та Чернігові. Володів унікальним годинником, який на початку ХХ ст. опинився в київській оселі М. С. Грушевського.

430 років тому в с. Рогощі Чернігівського р-ну народився Іван Михайлович СУЛИМА (1593–1635) – гетьман нереєстрових козаків. Існує припущення, що він належав до любецької шляхти. Учасник багатьох походів П. Сагайдачного проти татар і турків. Знищив польську фортецю Кодак, яка являла собою загрозу для запорізьких козаків. Страчений у Варшаві.

315 років тому в с. Пологи Прилуцького р-ну народився Яким Олексійович ЧАРУКОВСЬКИЙ (1798–1848) – військовий хірург, доктор медицини. Навчався у Чернігівській духовній семінарії.

1 СІЧНЯ
70 років від дня народження
Г. С. КАСЬЯНОВА (1953–2018)

ЛЮДИНА, ЯКА СТВОРИЛА ТЕАТР

Геннадій Сергійович Касьянов народився 1 січня 1953 року в Запоріжжі. Після навчання в школі вступив до Харківського інституту культури на театральнo-режисерський факультет. Подальшу режисерську майстерність відшліфовував у Харківському національному університеті мистецтв імені І. П. Котляревського.

У 1982 році Геннадій Касьянов прибув до Чернігова як головний режисер театру ляльок. В обласному центрі на той час зароджувався обласний державний ляльковий театр, що, на жаль, не мав свого помешкання. Тому лялькарі відкривали свій перший сезон на сцені обласної філармонії 26 листопада 1976 року виставою «Срібне копитце» за казкою Павла Бажова. Трупку склали молоді талановиті актори.

Молодий режисер Геннадій Касьянов у Чернігів приїхав не один, а з випускниками Дніпропетровського театрального училища. Його сміливо можна було називати реформатором. Новий головний режисер багато зробив для визначення жанрових особливостей і нових систем ляльок, виховав плеяду блискучих акторів, з якими зробив те, чого ніхто не робив у лялькових театрах – Молодіжну сцену. Живі актори, а не ляльки, грали живих персонажів. Сенсація сталася напередодні сорокової річниці перемоги над нацистською Німеччиною. Геннадій Касьянов написав п'єсу «11 сторінок...» за творами тоді вкрай популярного письменника-фронтовика Бориса Васильєва «А зорі тут тихі» та «У списках не значився». Новаторство режисера

полягало в тому, що актори зіграли не традиційно. Декорацій, як таких, не було. Скупі засоби сценографії. Обмаль речей, які лише натякали на час, коли відбувалися події. Геннадій Касьянов визначив жанр: прочитання прози на сцені.

1 травня 1985 року зіграли виставу перед курсантами Чернігівського вищого військового авіаційного училища льотчиків. Відтоді ця дата офіційно вважається Днем народження Чернігівського молодіжного театру. Завітала вистава і до ОУНБ імені В. Г. Короленка. Це було приємне і водночас дещо несподіване знайомство. Працівники бібліотеки та її відвідувачі були налаштовані на зустріч з улюбленими персонажами казок. Але актори своєю грою повернули присутніх не в казковий світ дитинства, а розгорнули перед ними сторінки суворого часу Другої світової війни. Тоді на бібліотечній сцені виступили Юлія Матророва, Любов Веселова, Тетяна Салдецька, Мирослава Витрихівська, Володимир Банюк – нині провідні актори Молодіжного театру. Бібліотечні працівники і читачі книгозбірні стали свідками народження нового молодіжного театру. З того часу творчі та дружні зв'язки театру з бібліотекою є постійними.

Отже, театр ляльок був ініціатором цікавого починання. Остаточно все вирішилося в 1988 році, коли на базі лялькового театру створили Чернігівський театр для дітей і молоді, який 1996 року виокремився в Обласний молодіжний театр. Головним режисером, а згодом і директором, було призначено Геннадія Сергійовича Касьянова.

Геннадій Касьянов завжди прагнув творити неординарно, вносив нові творчі емоції. Тому запрошував талановитих режисерів. Так, режисер Київського театру оперети Олена Негреску поставила музичну казку для дітей і дорослих за п'єсою У. Гібсона «Реггеді Енн». Вистава пройшла з величезним успіхом і тривалий час була в репертуарі Молодіжного театру. Згодом О. Негреску порадувала чернігівців

музичною виставою «Зачароване коло» за творами М. Гоголя. Запросив Геннадій Сергійович і кримчанина Бориса Мартинова. Він здійснив постановку спектаклів «Скляний звіринець», «Трамвай «Бажання» за п'єсами Т. Уїльямса та «Одруження» М. Гоголя.

На сцені Молодіжного театру відбувалися не лише власні прем'єри, але й виступали учасники грудневих театральних вечорів зі Львова, Києва, Одеси, Ніжина тощо з цікавими виставами. Актори театру Г. Касьянова брали участь у міжнародних театральних фестивалях, завдяки чому ставали відомими далеко за межами України.

Геннадій Сергійович Касьянов здійснив постановку з півсотні цікавих вистав за творами Г. Гессе, А. Чехова, М. Старицького, Г. Квітки-Основ'яненка та інших. У 2002 році відбулася знаменна подія в житті театру і митця – головному режисерові Геннадію Касьянову надали звання «Заслужений діяч мистецтв України».

Варто згадати і захоплюючу та теплу творчу зустріч Геннадія Касьянова з шанувальниками, яка відбулася у грудні 2013 р. у Мистецькій вітальні Чернігівської ОУНБ ім. В. Г. Короленка. Разом з Геннадієм Сергійовичем у гостях в бібліотеці був і заслужений артист України Олексій Биш, який наголошував на ролі та значенні особистості головного режисера у житті театру.

Яскраве життя Г. С. Касьянова обірвалося в серпні 2018 року. Серце талановитого митця зупинилося на злеті його блискучої творчості. Журналісти Чернігівського обласного телебачення в пам'ять про Майстра зняли документальний фільм «Людина, яка створила театр». Актори театру та його прихильники вже висловили бажання присвоїти ім'я Геннадія Сергійовича Касьянова Чернігівському обласному молодіжному театру. Сподіваємося, що це станеться в рік 70-річчя митця.

ЛІТЕРАТУРА

АЛЬМАНАХ «Шедевра»: Черниг. Молодежный театр / редкол. : Г. С. Касьянов и др. ; макет и оформ. А. А. Ярошенко. – Чернигов : Десна, 1993. – 95 с.

АНТОЛОГИЯ. Собрание цветов: эссе о театре / ред. и сост. Г. Касьянов ; худож. А. Чумаченко. – Чернигов, 2004. – 174 с.

КАСЬЯНОВ Г. «Як швидко плине час...» / Геннадій Касьянов ; розмову вела Людмила Пархоменко // Десн. правда. – 2008. – 28 черв. – С. 12.

КУЗЬМЕНКО И. Лица: Геннадий Касьянов / Игорь Кузьменко // Черниг. полдень. – 1995. – 20 апр. – С. 2.

ПАРХОМЕНКО Л. Неймовірно довгий і шалено короткий рік – без Геннадія Касьянова... / Людмила Пархоменко // Десн. правда. – 2019. – 15 серп. – С. 10.

ПАРХОМЕНКО Л. Новації і відкриття Молодіжного театру / Людмила Пархоменко // Десн. правда. – 2021. – 18 лют. – С. 14.

ПАРХОМЕНКО Л. Те, що Ви створили, ніколи не мине... : [пам'яті Г. С. Касьянова] / Людмила Пархоменко // Десн. правда. – 2018. – 16 серп. – С. 1.

ПУШКИНА А. Биография времени: страницы истории театра с пометками Геннадия Касьянова / Алла Пушкина, Геннадий Касьянов и др. ; верстка и дизайн А. Чумаченко, Е. Сугоняко. – Чернигов, 2014. – 434 с.

ПУШКИНА А. Молодіжний театр. Лінія майбутнього життя : [відкриття нового сезону] / Алла Пушкіна // Десн. правда. – 2019. – 12 верес. – С. 4.

ФІЛЬМ про Геннадія Касьянова // Світ-інфо. – 2019. – 4 квіт. – С. 3.

У приміщенні Черніг. молодіжного театру відбувся допрем'єрний показ док. фільму «Касьянов. Людина, що створила театр» виробництва Черніг. обл. телебачення.

23 ЛЮТОГО
60 років від дня народження
К. В. МОСКАЛЬЦЯ (1963)

МОДЕРНІСТ, ЕСЕЇСТ, БАРД,
НАЙВ'ІДЛИВІШИЙ З КРИТИКІВ

Костянтин (Кость) Вілійович Москалець народився 23 лютого 1963 року в селі Матіївка Бахмацького (тепер Ніжинського) району в родині письменника Вілія Москальця. Навчався в Бахмачі в середній школі № 4. Служив в армії, працював на Чернігівському радіозаводі. Заочно закінчив Літературний інститут імені М. Горького в Москві. Деякий час проживав у Львові, де був учасником театру-студії «Не журись». Виступав як автор-виконавець власних пісень. Відомий творець пісні «Вона». Цей легендарний твір виконував Тарас Чубай і гурт «Плач Єремії». Низка пісень Костя Москальця записана на дисках В. Морозова «Треба встати і вийти» та «Армія світла».

Поезія Москальця була помічена, і в 1992 році його прийняли до Національної спілки письменників України. Він також став широко відомим як есеїст та літературний критик. З 1997 року Костянтин Вілійович Москалець – член Асоціації українських письменників. У цей час він проживав у рідній Матіївці, у власноруч побудованій Келії Чайної Троянди, займаючись виключно літературною працею. Тут він створив багато пісень, видав шість збірок поезій і дві збірки есеїстики. Наразі живе у Києві.

Кость Москалець – один із засновників Бахмацької літературної групи ДАК. Його проза перекладена англійською, німецькою, російською та японською мовами, а вірші й есе – сербською та польською.

Незважаючи на різножанровий творчий доробок Костянтина Москальця, критичних матеріалів про нього обмаль. Було кілька рецензій, але немає жодної ґрунтовної наукової праці, якщо не брати до уваги кандидатську дисертацію Наталії Пахаренко «Своєрідність художнього мислення Костянтина Москальця», яка виконана на кафедрі української літератури Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького 2007 року. Дослідниця зробила наступний висновок: *«На наш погляд, творчість К. Москальця найдоцільніше розглядати саме в контексті покоління сімдесятників... Сам К. Москалець неодноразово наголошував на своїй включеності в генерацію вісімдесятників. Втім, для його доробку майже не характерні заглибленість у соціальну проблематику і саркастична критика суспільства, якими відзначається творчість вісімдесятників. К. Москалець зосереджений насамперед на власному внутрішньому світі так само, як і більшість сімдесятників»*. І цим він цікавий для багатьох читачів, бо починав свою творчість в контексті епохи постмодернізму.

До сказаного додамо, що на межі 80-х–90-х років ХХ ст. письменник був дуже помітною постаттю. Він переміг на всеукраїнському фестивалі «Червона рута – 89» у номінації «Авторська пісня» (хіт «Вона»).

Письменник відзначений багатьма престижними літературними преміями, зокрема, премією журналу «Сучасність», літературними преміями імені М. Коцюбинського, Г. Сковороди, В. Стуса та ін. Його щоденник «Келія Чайної Троянди» був визнаний книгою 2001 року, а збірник есеїв і літературної критики «Гра триває» зайняв третє місце в рейтингу «Книга року – 2006». Але найбільш значуща для митця – Національна премія України імені Т. Г. Шевченка 2015 року за книгу літературної критики та есеїстики «Сполохи», яка читається на одному подиху. Причина полягає в тому, що, як визначила Наталія Пахаренко, *«К. Москалець пише*

переважно про творчість близьких йому за духом чи поетикою митців; часто він несвідомо переходить від аналізу чужої творчості до самоаналізу».

А літературний критик Тарас Пастух у передмові до книги «Сполохи» наголосив, що розвідки Костянтина Москальця сприяють появі сучасної української літератури, бо він звертає увагу на знакові явища сучасного літературного процесу й цікаво та оригінально їх трактує. Висновок Тараса Пастуха: *«Естетика та літературна критика Москальця вчить дивитися зосереджено та уважно. Так, аби бачити білу айстру».*

На жаль, професійно-знакової оцінки поетичної і музичної творчості Костя Москальця поки що немає. А він продовжує жити, щоб «знову братися за справу українську – писати вірші, сіяти зерно».

ЛІТЕРАТУРА

Твори

SONGE du vieil pelerin : (пісня старого пілігрима). – Київ : Світовид, 1994. – 13 с.

ЛЮДИНА на крижині : літ. критика та есеїстика. – Київ, 1999. – 53 с.

КЕЛІЯ чайної троянди. 1989–1999. – Львів : Кальварія, 2001. – 203 с. : іл.

МИСЛИВЦІ на снігу : вірші і поеми. – Львів : ЛА «Піраміда», 2011. – 30 с.

ВЕЧІРНІЙ мед: роман, повісті, есеї. – Київ, А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2013. – 154 с.

СПОЛОХИ : есе. – Львів : ЛА «Піраміда», 2014. – 172 с.

ПОЕЗІЯ Келії. – Львів : Вид-во Старого Лева, 2017. – 254 с. : іл.

ЗІРКА на ім'я Марія : вибр. проза. – Львів : Вид-во Старого Лева, 2019. – 363 с.

Публікації про К. В. Москальця

МОСКАЛЕЦЬ К. «Правда в текстах, і тільки в текстах її можна знайти...» / Кость Москалець ; розмову вела Н. Пахаренко // Березіль. – 2005. – № 9. – С. 3–11.

БОНДАРЕНКО Ю. І. Поет непоетичної доби: «філософія життя» в романі Костя Москальця «Вечірній мед» / Ю. Бондаренко // Література і культура Полісся. – 2019. – Вип. 96. – С. 90–105.

ДЗЮБА С. Він продовжує кричати... : [штрих до творчого портрета] / Сергій Дзюба // Десн. правда. – 2013. – 3 січ. – С. 7.

ЗВЕЛИЧЕНЕ любов'ю слово : [творчість К. В. Москальця] // Голос Присеймів'я (Бахмач). – 2015. – 14 берез. – С. 4.

МІСЕЧКО Т. Господар Келії Чайної Троянди [К. В. Москалець] / Тамара Місечко // Слово Гетьманської столиці (Батурын). – 2013. – № 1. – С. 8 : портр.

ПАХАРЕНКО Н. Жанрові особливості щоденника К. Москальця / Наталія Пахаренко // Документалістика на порозі ХХІ століття: проблеми теорії та історії : матеріали Всеукр. наук. конф. 21 жовт. 2005 р., м. Луганськ. – Луганськ, 2005. – С. 96–100.

ПАХАРЕНКО Н. Світотворча гра Костянтина Москальця / Наталія Пахаренко // Вісн. Черкаського ун-ту. – Черкаси, 2007. – Вип. 107. Серія : Філологічні науки. – С. 162–171 ; Слово і час. – 2008. – № 1. – С. 84–89.

ПАХАРЕНКО Н. А. Своєрідність художнього мислення Костянтина Москальця : автореф. дис. канд. філол. наук / Наталія Пахаренко. – Кіровоград, 2007. – 21 с.

10 КВІТНЯ

125 років від дня народження митрополита МСТИСЛАВА (С. І. СКРИПНИКА) (1898–1993)

УКРАЇНСЬКИЙ РЕЛІГІЙНИЙ ДІЯЧ

Степан Іванович Скрипник (митрополит Мстислав) народився 10 квітня 1898 року в Полтаві в релігійній сім'ї. Батько Іван походив зі старовинного козацького роду. Мати Маріанна була рідною сестрою Симона Петлюри. Дядько, Устим Ольшевський, викладав у духовній семінарії, потім став єпископом Прилуцьким. Замучений у 1920 році чекістами в Сибіру.

Степан Скрипник закінчив Полтавську 1-у класичну гімназію. Рік провчився в офіцерському училищі в Оренбурзі. Служив у Російській імператорській армії. Після революції 1917 року, як доброволець Армії УНР, воював проти загонів Червоної армії. За бойові заслуги одержав звання хорунжого. На початку 1920-х років служив особистим ад'ютантом Головного отамана УНР Симона Петлюри. Виконував функції дипломатичного кур'єра.

Доля закинула його до Івано-Франківська (тоді Станіслав), де він познайомився з Іванною Витковицькою, яка походила з родини галицьких інтелігентів. Невдовзі вони одружилися і переїхали на Волинь, у місто Рівне. Степан знайшов роботу у міському самоуправлінні. Навчався у Вищій школі політичних наук, а згодом – у Варшавському університеті (відділ православного богослов'я). Здобув високий авторитет у громадськості. Упродовж 1930–1939 рр. обирався депутатом Сейму Польського. Після нападу гітлерівської Німеччини на Польщу Степан Скрипник увійшов до складу Українського центрального комітету, де займався церковними справами. А тим часом на його батьківщині тривала боротьба з петлюрівщиною,

під час якої на вулиці Львова вбили дружину Скрипника Іванну, братів Андрія і Сильвестра розстріляли, а молодший брат Валер'ян загинув у таборах. Стратили і сестер Симона Петлюри Марину і Феодосію.

Коли нацисти вдерлися в Україну, Степан Іванович Скрипник повернувся до Рівного, працював у газеті «Волинь», редактором якої був Улас Самчук. Побував разом із сином Ярославом на Київщині і Полтавщині, де почув від рідних розповідь про стан церковних справ. Стало відомо, що німці прихильніше ставляться не до УАПЦ, а до промосковської української Автономної церкви. Відчуваючи загрозу УАПЦ, 44-річний Степан Іванович Скрипник прийняв сан диякона, згодом – священника, архімандрита, єпископа на ім'я Мстислав.

У жовтні 1942 року єпископ Мстислав узяв участь у соборі єпископів УАПЦ у Луцьку, який, через заборону окупаційної німецької влади, проходив нелегально. На цьому соборі було підписано «Акт поєднання» між представниками Автокефальної та Автономної церков. Однак це об'єднання не сподобалося нацистам, і вони почали репресії проти ініціаторів цього акту. Найбільший гнів німецької влади відчув на собі єпископ Мстислав, якого вважали ініціатором об'єднання церков.

Подальші події викладені деякими авторами по-різному. Одні з них називають 12 жовтня 1942 року днем арешту владики Мстислава. Інші – 23 жовтня днем відбуття до місця вигнання з Києва у м. Прилуки. Таке рішення ухвалив рейхскомісар Кох, щоб усунути єпископів УАПЦ та української Автономної церкви, які всупереч забороні брали участь у церковному соборі та самочинно здійснили об'єднання. Мстислав зобов'язався під час заслання не займатись політичною та церковною діяльністю, причому йому заявили, що заслання для нього повинно розглядатись як випробування його благонадійності.

Сам владика Мстислав згадував, що влітку 1942 року його заарештували представники окупаційної влади і вивезли з Києва

до Чернігова. Допити проводилися в гестапо, яке розмістилося в приміщенні колишньої духовної семінарії. За його словами, перед війною у цьому будинку було Чернігівське управління НКВС. Потім митрополита Мстислава перевезли до Прилуцької в'язниці. Того дня, писав він, було розстріляно в місті 540 свідомих українців. Це сталося на Різдвяні свята 1943 року. На початку березня цього ж року його привезли до Києва і кинули до камери смертників.

На жаль, відсутні будь-які публікації про перебування владики у нацистських тюрмах Чернігова і Прилук. Насправді, це одна із важливіших сторінок його життя. Лише документи архіву СБУ відкриють нам те, що довелося пережити патріарху Мстиславу.

Втручання впливових дипломатів і військових врятувало йому життя. У 1944 році владику Мстислав виїхав до Польщі. Потім жив у Канаді, 1949 року очолив УАПЦ в Америці. На Всеукраїнському Соборі в Києві, який відбувся 6-11 червня 1990 р., затверджено факт утворення УАПЦ і митрополита Мстислава обрано патріархом Київським і всієї України. Помер він у канадському місті Грімсбі 1993 р. Похований у містечку Саут-Баунд-Брук (США).

Український письменник Улас Самчук залишив цікаве визначення постаті патріарха Мстислава: *«Степан Скрипник мав схильність до духовного покликання... але коли він бувало говорив, що він буде митрополитом Київським, ми приймали це за звичайний жарт... В особі новозведеного в сан Мстислава було втілено багато суперечливих елементів його характеру, і це створювало з нього складну, непередбачувану і разом цікаву постать з великими амбіціями і великими здібностями творити непересічні справи».*

ЛІТЕРАТУРА

ДЕНИСЕНКО І. Уривки з минулого. Ч. 1. До 1948-го / Ігор Денисенко // Молода нація. – 2005. – № 2. – С. 5–60.

ЛЮБАЦЬКИЙ В. Патріарх: розмова з Патріархом УАПЦ Мстиславом (Скрипником) / В. Любацький // Дніпро. – 1991. – № 11/12. – С. 187–191.

МАРТИРОЛОГІЯ українських церков : у 4-х т. Т. 1. Українська православна церква: док. матеріали, християнський самвидав України / уклад. О. Зінкевич, О. Воронін. – Торонто ; Балтимор, 1987. – 1209 с.

С. 6, 7, 10, 23, 144, 158, 422, 426, 556, 559, 599, 661, 664, 665, 671, 718, 719, 725–731, 737, 749, 750, 768, 867, 885–887, 890, 891, 894, 926, 927, 1038, 1042, 1043, 1045, 1051–1054, 1056, 1058, 1062, 1063, 1068, 1069, 1079, 1080, 1083, 1085, 1089, 1092, 1094, 1096 : Владика Мстислав.

СВЯТІЙШИЙ Патріарх Київський і всієї України Мстислав // Людина і світ. – 1990. – № 12. – С. 10–14.

СМИРНОВ А. Мстислав (Скрипник): громадсько-політичний і церковний діяч. 1930–1944 : монографія / Андрій Смирнов. – Київ : Смолоскип, 2008. – 326 с.

12 КВІТНЯ

250 років від дня народження

Ю. Ф. ЛИСЯНСЬКОГО (1773–1837)

ЗАСНОВНИК НАУКОВОЇ ОКЕАНОГРАФІЇ

Юрій Федорович Лисянський народився 12 квітня 1773 року в Ніжині, в родині священника церкви святого Іоанна Богослова Федора Герасимовича Лисянського та його дружини Фотини Йосипівни (зі шляхетського роду Якубовських). Його батько походив зі старого козацького роду. У 1783 році він одержав дворянську грамоту. Це дало можливість Федору Лисянському відправити до Петербурзького морського кадетського корпусу старшого сина Ананія і молодшого Юрія.

У шістнадцять років Юрій одержав звання мічмана, а за чотири роки – лейтенанта. Як один із кращих офіцерів був направлений для проходження морської практики до англійського флоту. Брав участь у боях проти революційної Франції, де отримав контузію, воював з піратами у водах Північної Америки, подорожував по США, спілкувався з президентом Джорджем Вашингтоном, побував у Вест-Індії, супроводжував англійські каравани біля Південної Африки та Індії. Збирався у плавання до Австралії, але в 1797 році був відкликаний до Росії, де одержав звання капітан-лейтенанта і призначення керувати фрегатом. У 1802 році Юрія Федоровича було нагороджено Георгіївським хрестом IV ступеня.

У послужному списку Юрія Лисянського багато надзвичайних подій. Відбувалося освоєння берегів північної частини Тихого океану та американського узбережжя. Було створено торговельне об'єднання під назвою «Російсько-американська компанія», яка організувала морську експедицію з Петербурга до Аляски на чолі з Іваном Федоровичем Крузенштерном. Він запросив у помічники свого друга Юрія Лисянського, разом з яким навчався у Морському кадетському корпусі. Морське міністерство відрядило Юрія Федоровича Лисянського до Англії для закупівлі кораблів, придатних для далекого плавання.

Капітани комплектували команди добровольцями, щоб забезпечити тривалу, важку й складну подорож колективом однодумців. 7 серпня 1803 року з Кронштадта вирушила експедиція в незвідану путь у складі двох суден. «Надія», якою командував Крузенштерн, мала екіпаж із 75 людей, 3 щогли, 16 гармат і 450 тонн вантажу. «Нева», під команду Лисянського, – із 52 людей 2 щогли, 14 гармат і 370 тонн вантажу. Команди регулярно проводили метеорологічні, гідрографічні спостереження, збирали та систематизували різноманітні географічні відомості. До середини грудня кораблі Крузенштерна

та Лисянського дійшли до острова Святої Катерини, де команда «Неви» провела терміновий ремонт пошкоджених шторами щогл. Потім був шлях до Маркізьких островів. Юрій Лисянський затримався на декілька днів на острові Пасхи. Тут він здійснив астрономічні спостереження та склав словник мови місцевого населення. А далі вирушив до берегів «Російської Америки» – на північ Аляски, де розташовувалися російські торговельні форти.

На рахунку Юрія Лисянського докладний опис островів Кадьяк та Сітка, що в Тихому океані, точні мапи узбережжя Аляски, Маріанські острови, коралові рифи на Гаваях, де відкрив раніше нікому не відомий безлюдний острів, названий «Островом Лисянського», а неподалік відкритий раніше кораловий риф Юрій Лисянський назвав «рифом Крузенштерна».

На початку грудня 1805 року «Нева» та «Надія», наблизившись до берегів Південної Африки, загубили одне одного, бо потрапили у смугу густого туману. Юрій Лисянський вирішив йти до Європи, не заходячи в жоден порт. «Нева» пройшла довгий шлях за 142 дні. Це був рекорд у швидкості плавання, якого до цього не знала Європа.

5 серпня 1806 року Юрій Федорович зі своєю командою увійшов до гавані Кронштадту. А за два тижні повернулася «Надія» на чолі з І. Ф. Крузенштерном.

Отже, Юрій Лисянський першим у російському флоті здійснив навколосвітнє плавання та низку географічних відкриттів. Він зробив значний внесок у вітчизняну океанографію, етнографію та інші науки. Команда подарувала Юрію Лисянському золоту шпагу. Він одержав чин капітана II рангу, орден святого Володимира III ступеня, премію та довічну пенсію. У 1820 році король Швеції нагородив мореплавця королівським орденом Меча.

У 1809 році, після завоювання Фінляндії, Юрій Федорович Лисянський вийшов у відставку, маючи чин капітана I рангу.

За три роки видав книгу «Путешествие вокруг света». Особисто у 1824 та 1827 рр. передав два комплекти цього видання для бібліотеки Ніжинського ліцею князя О. Безбородька.

З дружиною Шарлоттою Карлівною Жандр виховав шістьох дітей. Син Платон дослужився до адмірала. Сім'я мешкала головним чином у маєтку Кобрино неподалік Гатчини, де капітан І рангу Лисянський пішов у засвіти. Поховали його на Тихвінському цвинтарі Олександро-Невської лаври у Петербурзі.

Ім'ям Юрія Федоровича Лисянського названі острови на Гаваях, півострів та мис на Алясці, протока, річка, гора на Сахаліні. У Ніжині збережено будинок протоієрея Федора Лисянського, в якому розмістився меморіальний дім-музей Юрія Лисянського (відділ Ніжинського краєзнавчого музею імені І. Спаського). У центрі міста споруджено пам'ятник мореплавцю. У бібліотеці Ніжинського державного університету імені М. В. Гоголя є Музей рідкісної книги, де зберігаються твори Ю. Ф. Лисянського, подаровані ним самим. У 2018 році в цьому Музеї відкрито музейно-меморіальну кімнату «Мандрівник козацького роду», присвячену видатному мореплавцю Юрію Лисянському.

ЛІТЕРАТУРА

ЛИСЯНСЬКИЙ Ю. Навколосвітня подорож на шлюпі «Нева» (1803–1806) / Юрій Лисянський. – Київ : Темпора, 2019. – 384 с.

ГАЛУТВА И. Г. Украинский Магеллан – Юрий Федорович Лисянский / Игорь Галутва. – Чернигов : Десна Полиграф, 2013. – 31 с. : ил.

ІВАЩЕНКО В. Народжений на Ніжинській землі / Володимир Іващенко // Отчий поріг. – 2019. – № 11 (листоп.). – С. 14.

СКИМЕНКО О. Одіссея, що ввійшла в історію світового мореплавства / Олена Єкіменко // Десн. правда. – 2013. – 4 квіт. – С. 7.

Ніжин. міська центр. бібліотека: презентація книги В. Сапона і В. Шевченка «Одіссея Юрія Лисянського» (2012).

КОРТИК, шпага і старовинний барометр // Деснянка. – 2021. – 14 січ. – С. 9.

Такими новими унікальними експонатами поповнилася колекція Ніжин. меморіального музею Ю. Лисянського.

МАНДРІВНИК козацького роду. Ю. Ф. Лисянський – видатний український мореплавець і географ : до 240-річчя від дня народження видатного укр. мореплавця Ю. Ф. Лисянського : біобібліогр. покажч. / упоряд.: Н. В. Мухомодєєва, О. Д. Кільдіватова, В. І. Манжай, Ю. І. Рожок. – Ніжин : Вид-во НДУ, 2013. – 42 с.

МОРОЗОВ О. С. Науково-просвітницький проєкт бібліотеки Ніжинського державного університету імені М. В. Гоголя: «Музейно-меморіальна кімната українського навколосвітнього мореплавця Юрія Лисянського» / Олександр Морозов // Бібліотечне красзнавство Чернігівщини : зб. матеріалів II обл. наук.-практ. конф., м. Чернігів, 9–10 жовт. 2019 р. – Чернігів, 2020. – С. 35–39.

МОРОЗОВА А. Нові документи про родину Лисянських / Анна Морозова // Ніжинська старовина. – 2007. – Вып. 3. – С. 163–168.

ПРЕДСТАВЛЕННЯ книги про Юрія Лисянського // Світ-інфо. – 2021. – 18 лют. – С. 3.

У Ніжині, у музеї мореплавця Ю. Лисянського, відбулося представлення книги «Круз та Лис. Напередодні» А. Санченка.

САПОН В. М. Одіссея Юрія Лисянського / Володимир Сапон, Віктор Шевченко. – Ніжин, 2012. – 38 с.

ШЕВЧЕНКО В. О. Тричі перший: видатний мореплавець та географ Юрій Лисянський. – 2-е вид., випр. та доп. / В. Шевченко. – Ніжин : Лисенко М. М., 2020. – 98 с.

ШИТІКОВА де ЕСКОБАР Г. Ічнянський слід сім'ї Лисянських / Галина Шитікова де Ескобар // Оживає минувшина : творчість ічнянців. – Чернігів, 2016. – Кн. 4. – С. 33–34.

31 ТРАВНЯ

50 років від дня народження

Н. П. ЛЕМЕШ (1973)

ПРИЗЕРКА ЧЕМПІОНАТІВ СВІТУ ТА ЄВРОПИ

Ніна Петрівна Лемеш народилася 31 травня 1973 року в селі Носелівка Борзнянського (тепер Ніжинського) району у багатодітній родині. Активно займатися спортом почала вже під час навчання у школі. Закінчила восьмирічку на «відмінно» і вступила до Прилуцького педагогічного училища імені І. Я. Франка. Саме там дівчина почала серйозно займатися лижним спортом і біатлоном.

У 1992 році Ніна Лемеш закінчила училище за спеціальністю «Вчитель молодших класів». А за п'ять років отримала диплом Чернігівського державного педагогічного інституту імені Т. Г. Шевченка, що дало їй можливість працювати вчителем фізкультури. Пізніше вона корінним чином змінила свій педагогічний фах і закінчила Національну академію внутрішніх справ України за спеціальністю правознавство.

Цілеспрямована дівчина одночасно продовжувала професійно займатися біатлоном. У 1995 році Ніну Лемеш включили до збірної України, і незабаром вона взяла участь у змаганнях Кубку світу. Далі була участь спортсменки у чемпіонаті світу з біатлону 1995 року в Антхольц-Антерсельві (Італія), чемпіонаті

Європи в Ле-Гран-Борнан (Франція), де завоювала дві срібні медалі в індивідуальній гонці та естафеті. У наступному сезоні 1996 року Ніна Лемеш на чемпіонаті світу в німецькому Рупольдінгу завоювала срібну медаль у командній гонці.

Загалом, 1990-ті роки були для Ніни Лемеш напрочуд результативними. Вона потрапила в десятку найсильніших у спринті на чемпіонаті світу 1997 р. в Брезно-Осрблі (Словаччина), на етапах Кубка світу в Нагано (Японія) (1997) та Рупольдінгу (1999) в складі української естафетної команди стала переможницею, а в 1998 р. перемогла у спринті на етапі в Антхольц-Антерсельві. На Олімпійських іграх 1998 р. у Нагано Ніна Лемеш узяла участь у спринтерській гонці і зайняла 21 місце. За підсумками сезону 1998–1999 років Н. Лемеш зайняла 17 місце у загальному заліку Кубка світу.

Початок ХХІ століття ознаменувався для Ніни Лемеш тим, що вона шість разів ставала бронзовим призером етапів Кубка світу, по два рази – чемпіонатів світу та Європи в естафеті. На чемпіонатах Європи у 2005 році здобула срібло в естафетній гонці, а наступного року завоювала золото в спринті. У підсумку Ніна Лемеш здобула на чемпіонатах світу, Європи й кубках світу 18 медалей, чотири з них – золоті.

Дванадцять років Ніна Петрівна Лемеш виступала за збірну команду України з біатлону. Вона прославила і Чернігів, і Україну. Спортсменка неодноразово наголошувала, що успіхами завдячує своєму першому тренеру Григорію Павленку та своєму особистому тренеру, заслуженому тренеру України Миколі Зоцу.

Ніна Лемеш не лише відома спортсменка, а й дружина та мати двох дітей. Родина завжди її чекала і підтримувала.

Після завершення спортивної кар'єри у 2007 році Ніна Петрівна Лемеш працювала в Чернігівському міськвідділі УМВС, у Національному олімпійському комітеті України,

на посаді директора Департаменту сім'ї, молоді та спорту Чернігівської ОДА і заступника міністра молоді і спорту України. 3 грудня 2020 року Ніна Лемеш – перша заступниця голови Чернігівської обласної ради.

Де б Ніна Петрівна Лемеш не працювала, усюди поспішала робити добрі справи. Так, завдяки її сприянню дитячі юнацько-спортивні школи набули статусу комунальних закладів із належним фінансуванням. Спортсмени отримали стипендії і гарантовану фінансову підтримку незалежно від віку й досягнень. Були створені штатні збірні команди Чернігівської області.

Варто відзначити і щире зацікавлення та підтримку Ніною Петрівною Лемеш діяльності бібліотек Чернігівщини та книговидавництва в області.

Ніна Лемеш – провідна українська біатлоністка, заслужений майстер спорту України, триразова учасниця Олімпійських ігор, багаторазова призерка чемпіонатів світу та Європи з біатлону, депутат і перший заступник голови обласної ради, нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня. Вона часто спілкується із сучасним поколінням біатлоністів: Іриною Петренко (Варвинець), Артемом Примою, Артемом Тищенком. Усі вони – учасники Олімпійських ігор у Пекіні від Чернігівщини.

Сьогодні перед Ніною Лемеш постали нові виклики, плани й проекти, попри те, що російська агресія проти України триває. Вона добре розуміє, що Чернігівщині дуже потрібний бюджет розвитку. Бо багато проблем. І є плани. За словами Ніни Петрівни, депутати в облраді, загалом, молоді й нестандартні. І вони хочуть, аби область мала можливості для розвитку. А попереду ще багато роботи з ліквідації наслідків російської окупації.

В одному з інтерв'ю Ніна Петрівна Лемеш зізналася: *«Раніше я відповідала на запитання журналістів інакше: спорт – понад*

усе. Тепер упевнена: мої перемоги – спільні, родинні. Перемагала в ім'я України. Коли звучав гімн, ледве стримувала сльози. А бувало, що й не стримувала сліз радості й гордості – за нашу команду, за Україну, за біатлон і за Чернігів, у якому хочемо жити і я, і моя родина».

ЛІТЕРАТУРА

ЛЕМЕШ Н. «Найщасливіший для мене час був на п'єдесталі...» / Ніна Лемеш; [бесіду зап. Л. Пархоменко] // Десн. правда. – 2022. – 3 лют. – С. 5.

БЕРЕГОВИЙ В. Дівчина з гвинтівкою // Береговий В. Спортивне сузір'я Чернігівщини / Віктор Береговий. – Чернігів, 2016. – Вип. 2. – С. 42–55.

ДОБРЫНИНА Л. Это счастье – быть хорошей женой : [диалог с Ниной Лемеш] / Лариса Добрынина // Черниг. семейная газета. – 2007. – 16 авг. – С. 5.

КОВАЛЕЦЬ Я. «Офіцерська» лижня / Яків Ковалець // Черніг. відом. – 2002. – 11 січ. – С. 12.

КОЗЛЯНСКИЙ С. Нина Лемеш: «Чтобы самой что-то приготовить, надо на соревнования возить посуду» : не только о спорте рассказывает одна из ведущих биатлонисток Украины / Сергей Козлянский // Черниг. полдень. – 1998. – 20 авг. – С. 7.

НІНУ Лемеш призначено заступником міністра [молоді і спорту] // Гарт. – 2020. – 23 квіт. – С. 15.

ПАРХОМЕНКО Л. Відома чемпіонка – біатлоністка Ніна Лемеш знову «на лижах і з гвинтівкою» / Людмила Пархоменко // Черніг. вісн. – 2003. – 31 лип. – С. 14.

13 ЛИПНЯ
70 років від дня народження
В. М. МИХАЙЛЕНКО (1953)

Її ДУШІ ПРОЗОРЕ ДЖЕРЕЛО

Валентина Микитівна Михайленко народилася в Коропі 13 липня 1953 року. Школу закінчила в рідному місті. Потім навчання в Ніжинському культурно-освітньому училищі на бібліотечному відділенні. У 1983 році заочно закінчила Київський державний інститут культури. Чверть століття працювала в Коропській районній бібліотеці.

У 1999 році Валентина Михайленко прийняла пропозицію очолити Коропське районне радіомовлення. У 2007 році вона повернулася до улюбленої бібліотечної справи. Працювала бібліографом у районній бібліотеці.

Скільки на землі професій, ніхто, напевно, не знає. Але існує одна з них, яка завжди викликає іронічну усмішку. Це – бібліотекар. З «легкої» руки деяких літераторів утворився стереотипний образ синьої панчохи або сірої миші. І ще існують філософи, які без бібліотеки не уявляють собі життя. Саме у них народжується філософська думка, що інтелігентність, ввічливість, принциповість у поведінці та думці – вірні ознаки професії бібліотекаря.

Звідки ж беруться бібліотекарі? Як кажуть мудрі люди, вони беруться з книг, заводяться між книжковими сторінками. У їхній природі майже фізична любов до книги. І тому, як писав славетний індійський бібліотекознавець, книгознавець, професор Шіалі Рамамріта Ранганатан, спочатку потрібно знайти хорошого бібліотекаря і лише потім відкривати бібліотеку. А видатний

художник Микола Реріх називав бібліотекаря першим вісником Краси і Знань.

Як провісниця таких добрих явищ Валентина Микитівна Михайленко, народжена в місті, відомому з XIII ст. легендами, старовинною церковною архітектурою, озерами, річкою Десною, рибою коропом, який і дав назву місту та красується на міському гербі, музеями і видатними людьми, не могла не взятися за перо. Так Валентина Михайленко ступила на журналістський шлях. Її цікаві матеріали публікувалися на сторінках чернігівських газет «Гарт», «Деснянська правда», «Чернігівський вісник», у журналі «Літературний Чернігів» та інших українських виданнях.

Валентина Михайленко відома і як краєзнавець. У 2013 році вона підготувала до друку цікаву розвідку «Короп – європейське містечко», а у 2015 році видала біографічний довідник «Коропщина в іменах». Свою книгу «Підбитий журавель, або Забутий талант» дослідниця присвятила Петру Семеновичу Кузьменку – призабутому письменнику та етнографу, що народився в Понорниці 1831 року. Цей твір у скороченому варіанті став переможцем міжнародного літературного конкурсу «Невідома українська література» (Канада, Монреаль, 2018). У краєзнавчому доробку Валентини Микитівни Михайленко історико-краєзнавчі статті про видатну жінку-хіміка В. Богданівську-Попову та інших відомих людей Коропщини, а також книги з історичного краєзнавства: «Короп історичний», «Короп», «Дем'ян Многогрішний – гетьман Сіверський» тощо.

З серпня 2002 року Валентина Михайленко очолює творчий клуб «Первоцвіти Коропщини», організований місцевими поетами і прозаїками при Коропській центральній бібліотеці. Основними напрямками діяльності клубу є популяризація серед населення району творчості місцевих літераторів, допомога обдарованій молоді, видання книг членів клубу. У газеті «Нові горизонти» редагує літературну сторінку «Сіверяночка».

Валентина Михайленко брала участь у підготовці видання «Література рідного краю. Чернігівщина», до якого зібрала унікальну інформацію про літераторів із Коропщини. До книги вміщено також і твори самої Валентини Микитівни.

Отже, ювілярка уособлює в собі поетесу, прозаїка, красзнавця, вона – член Національної спілки письменників України, Національної спілки журналістів України та Національної спілки красзнавців. Валентина Михайленко – лауреат літературного конкурсу «Коронація слова» та мульти-мистецького літературного конкурсу «Молода Коронація – 2018», літературних премій імені Л. Глібова та В. Нікітіна, неодноразовий переможець Чернігівського обласного конкурсу «Краща книга року», лауреат двох фестивалів регіональної преси «Золотий передзвін Придесення» та обласного конкурсу «Жінка року – 2003». Прозовий твір Валентини Михайленко «На лезі радості» відзначений заохочувальною премією VI Всеукраїнського конкурсу романів, кіносценаріїв та п'єс «Коронація слова».

Сьогодні, коли наша країна потерпає від російської агресії, мудрими є слова Валентини Микитівни Михайленко: *«Скільки б гарних патріотичних слів ми не говорили про Україну, якщо вони не йдуть із самісінького серця, то порожні звуки. Любов до рідної землі, як любов до матері, живе у грудях. Вона або є, або її немає... Іншого не дано. З усіма наслідками, що з цього випливають».*

ЛІТЕРАТУРА

Твори

ПО СПРАЛІ часу : вибр. твори / Валентина Михайленко. – Чернігів : Черніг. береги, 2002. – 112 с.

І В РАДОСТІ, і в горі... : оповідання, образки / Валентина Михайленко. – Мена : Домінант, 2012. – 94 с.

КОРОП – європейське містечко / Валентина Михайленко ; Сівер. ін-т регіон. дослід. ; редкол. : В. М. Бойко (голова) [та ін.]. – Чернігів : Сівер. центр післядиплом. освіти, 2013. – 77 с.

МАЛЕНЬКА дівчинка на острові весни... : поезія / Валентина Михайленко ; худож. А. Книр. – Мена : Домінант, 2013. – 111 с.

НА ЛЕЗІ радості : роман ; У лабіринтах трикутника : повість / Валентина Михайленко ; худож. А. Книр. – Мена : Домінант, 2013. – 143 с.

КРИК перелітного птаха : поезія / Валентина Михайленко ; худож. М. Скоробагатько. – Чернігів : Лозовий В.М., 2014. – 71 с.

КОРОПЩИНА в іменах : біогр. довід. / Валентина Михайленко. – Мена : Домінант, 2015. – 264 с.

БІБЛІОТЕКА – осередок краєзнавства у сільській місцевості: деякі аспекти краєзнавчої роботи бібліотек Коропщини / Валентина Михайленко // Краєзнавча діяльність бібліотек Чернігівщини : обл. наук.-практ. конф. до 25-ї річниці незалежності України, [м. Чернігів], 17–18 серп. 2016 р. : зб. матеріалів. – Чернігів, 2016. – С. 99–105.

ІСТОРІЯ трамвайчика : лір.-ерот. сповідь Єви до падіння і Адама після падіння / Валентина Михайленко. – Чернігів : Десна Поліграф, 2016. – 247 с.

СИЛУЕТИ : [оповідання, новели, афоризми] / Валентина Михайленко. – Чернігів : Десна Поліграф, 2016. – 79 с.

СОЛОДКИЙ смак гіркоти : роман / Валентина Михайленко. – Житомир : Бук-Друк, 2017. – 272 с. : портр.

ПІДБИТИЙ журавель, або Забутий талант : нарис життя і творчості укр. письменника, етнографа, фольклориста Петра Кузьменка (1831–1874) / Валентина Михайленко. – Чернігів : Десна Поліграф, 2018. – 47 с.

СМІЛИЙ : повість для дітей мол. та серед. шк. віку / Валентина Михайленко ; худож. А. Книр. – Чернігів : Десна Поліграф, 2019. – 35 с. : іл. – (Молода КороНація-2018).

ЛЮБОВ і демони : роман / Валентина Михайленко. – Київ : АртЕк, 2020. – 256 с.

Публікації про В. М. Михайленко

ГРИНЬ М. Лебедине перо / Микола Гринь // Отчий поріг. – 2019. – № 3 (берез.). – С. 14–15.

Рец. на кн. В. Михайленко «Підбитий журавель, або Забутий талант», присвячену призабутому письменнику й етнографу, уродженцю Коропа П. С. Кузьменку (1831–1874).

ЗАВАЛІНА Н. Це поклик душі / Надія Заваліна // Отчий поріг. – 2021. – № 7/9 (лип.–верес.). – С. 10.

У Черніг. ОУНБ ім. В. Г. Короленка відбулася творча зустріч з письменниками В. Михайленко, О. Печорною, Т. Сидоренко, В. Вороною в рамках культ.-просвіт. проєкту «Видатні жінки Чернігівщини».

ЇІ ДУШІ прозоре джерело: Валентина Михайленко – «Жінка року–2003» // Нові горизонти. – 2003. – 30 груд.

КВІТНИЦЬКИЙ С. Фотожурналісти Майдану – лауреати премії Глібова / Сергій Квітницький // Десн. правда. – 2014. – 20 берез. – С. 7.

Серед відзначених – В. М. Михайленко.

«КОЖНОМУ Бог дав свій світлий промінь...» : [слово про В. М. Михайленко та її твори] // Десн. правда. – 2018. – 19 лип. – С. 5.

САПОН В. Коли історія не прощає... : децхо із щоденника / Володимир Сапон // Десн. правда. – 2016. – 21 квіт. – С. 12.

Йдеться про біогр. довід. «Коропщина в іменах» В. Михайленко.

20 СЕРПНЯ

**120 років від дня народження
П. В. ОДАРЧЕНКА (1903–2006)**

**ВИДАТНИЙ ПРЕДСТАВНИК
СВІТОВОГО УКРАЇНСТВА**

Петро Васильович Одарченко народився 20 серпня 1903 року в селі Римарівка Гадяцького повіту Полтавської губернії. Освіту здобував спочатку в сільській школі, звідки перейшов до Гадяцької гімназії. Його юність припала на роки революції й громадянської війни. Треба було вчитися жити в нових реаліях. У 1920 році Петро Одарченко закінчив педагогічні курси й одержав призначення вчителювати у початковій школі на Полтавщині. За три роки вступив до Полтавської філії історико-філологічного факультету Харківського університету, провчився там пів року, а потім став студентом Ніжинського інституту народної освіти. Саме тут народжувався образ майбутнього вченого і дослідника.

Юний Петро Одарченко займав кілька посад науково-громадського спрямування: секретар семінару української літератури підвищеного типу, голова краєзнавчого гуртка, збирач народних пісень та етнографічних матеріалів за спеціальними темами, які регулярно надсилав до Етнографічної Комісії ВУАН. Його дипломна робота мала назву «Фольклор у краєзнавчій роботі трудшколи» і була написана на рівні дисертації.

Для Петра Одарченка відкрилася дорога до аспірантури при кафедрі української мови і літератури. Він обрав тему для дослідження «Стиль Лесі Українки». Статті, присвячені видатній українській поетесі, Петро Одарченко публікував на сторінках «Записок Ніжинського ІНО», журналу «Життя і революція», збірника ВУАН «Література». Ці статті схвалені

такими літературознавцями, як Микола Зеров, Григорій Майфет, Борис Якубський. Вони, а також Сергій Єфремов, були консультантами Петра Одарченка під час його роботи над дисертацією. З 1928 року П. В. Одарченко викладав курси в Ніжинському ІНО, а вже у 1929 році виконував обов'язки доцента. Проте захистити дисертацію він не встиг, бо зазнав арешту. Вирок – три роки заслання в Алма-Ата. На сайті «Реабілітовані історією» читаємо: *«Одарченко Петро Васильович, 1903 р. н., с. Римарівка Гадяцького р-ну Полтавської обл., українець, освіта вища. Проживав у м. Ніжин, викладач. Заарештований 01.10.1929 р. За постановою особливої наради при Колегії ГПУ УСРР від 01.02.1930 р. як антирадянський елемент висланий до Казахстану на 3 роки. За постановою особливої наради при Колегії ГПУ УСРР від 11.01.1931 р. звільнений достроково, заборонено проживання у м. Ніжин на термін, що залишився. Реабілітований 24.08.1989 р. (Держархів Чернігівської області, ф. Р-8840, оп.3, спр. 10092)».*

У 1937 році Петро Васильович Одарченко повернувся в Україну, але змушений був виїхати до Курська, бо на Батьківщині не зміг влаштуватися на роботу за фахом. У чужому місті він працював в обласній бібліотеці, де було видано два бібліографічні покажчики, присвячені Шевченку та Шекспіру, зі вступними статтями Петра Одарченка. Паралельно викладав російську мову у середній школі. У 1938 році Петро Васильович обіймав посаду доцента Курського педінституту, де викладав курс сучасної російської мови та керував семінаром «Грамотичні системи української мови». Працював над дисертацією за темою «Лексика і синтаксис повісті Гоголя “Тарас Бульба”».

Достеменно невідомо як Петро Одарченко прожив перший рік війни у Курську і яким чином у 1942 році він зміг виїхати до Польщі. У цій країні викладав мову в Православній духовній академії. За два роки оселився у Відні, потім в українському

таборі переміщених осіб Аугсбурга в Баварії. У 1950 році Петро Васильович із сім'єю переїхав до Нью-Йорка. Працював прибиральником на вокзалі, у бібліотеці Конгресу США, перекладачем і редактором у редакції «Голосу Америки». Друкувався у наукових збірниках УВАН. З 1962 року – дійсний член цієї Академії.

Навколо особистості Петра Одарченка завжди виникали наукові філологічні товариства, де збиралися письменники діаспори та України. Його наукова діяльність достатньо різнобічна. Петро Васильович залишив помітний слід не лише в літературній критиці, мовознавстві, етнографії та фольклорі, але й у публіцистиці та громадсько-педагогічній діяльності. Про це писали Дмитро Нитченко, Ігор Качуровський, Іван Кошелівець, Юрій Шевельов та інші. Сучасні українські дослідники також присвятили Петру Одарченку свої праці.

На святкуванні 80-річчя Петра Одарченка президент УВАН, професор Юрій Шевельов у вітальній промові наголосив на особливих заслугах ювіляра в галузі досліджень творчості Лесі України (починалися вони в Ніжині). Вчений слідкував за розвитком історії літератури в радянській Україні і викривав фальсифікаторів. Він не лише науковий діяч, але й журналіст, що вмів звертатися як до професіоналів, так і до широкого кола інтелегентних слухачів (йдеться про роботу Петра Одарченка на радіостанції «Голос Америки»).

28 вересня 1995 року Петра Васильовича Одарченка прийняли до Національної спілки письменників України.

Останні роки П. В. Одарченко прожив у штаті Меріленд (США), де і помер у 2006 році. У одній зі своїх статей вчений писав: *«Минають роки, на віку, як на довгій ниві, всього буває: і радості, і горя, і страждань. Минає все... Тільки до самої смерті не зникає туга»*. Він писав про Україну...

ЛІТЕРАТУРА

ОДАРЧЕНКО П. Видатні українські діячі : статті, нариси / Петро Одарченко ; передм. Р. Харчук. – Київ : Смолоскип, 1999. – 322 с.

ОДАРЧЕНКО П. Наукова діяльність УАН у роки 1919–1932 : (гуманітарні науки, за винятком мовознавства) // 125 років Київської української академічної традиції. 1861–1986 : зб. – Нью-Йорк, 1993. – С. 15–45.

ОДАРЧЕНКО П. Українська література : зб. вибр. ст. / Петро Одарченко ; ред. О. Зінкевич; передм. В. Іванисенка. – Київ : Смолоскип 1995. – 408 с.

ОДАРЧЕНКО П. Українознавчі спостереження і фрагменти. Статті. Рецензії. Спогади / Петро Одарченко. – Київ : Смолоскип, 2002. – 198 с.

* * *

ОДАРЧЕНКО Петро Васильович // Шевченківська енциклопедія. – Київ, 2013. – Т. 4. – 670–671.

АСТАФ'ЄВ О. Петро Одарченко : штрихи до літ. портрета / Олександр Астаф'єв. – Ніжин : НДПІ ім. М. В. Гоголя, 1999. – 30 с. – (Літ. укр. діаспори ; вип. 8).

БІЛЯЇВ В. Патріарх літературознавства Петро Одарченко / Володимир Біляїв // Одарченко П. Русифікація України і боротьба за рятування української нації / Петро Одарченко. – Ічня, 2018. – С. 164–169.

БОРИСЕНКО В. Петро Одарченко – етнограф та фольклорист / В. Борисенко // Родовід. – 1994. – № 7. – С. 93–98.

ГАЛЬЧЕНКО С. «Щирий надійний українець» : Петро Одарченко // Гальченко С. Скарби літературних портретів / Сергій Гальченко. – Київ, 2012. – С. 429–441.

КАЧУРОВСЬКИЙ І. Життєвий і творчий шлях Петра Одарченка / Ігор Качуровський // Літ. Чернігів. – 1993. – № 2/3. – С. 98–101.

КОШЕЛІВЕЦЬ І. «Щирий надійний українець» Петро Одарченко : до 90-ліття його народження / Іван Кошелівець // Всесвіт. – 1993. – № 11/12. – С. 162–163.

ПЕТРО Одарченко. Портрет вченого і дослідника : ст., док., листи / ред. І. Андрусяк. – Київ : Смолоскип, 1999. – 238 с.

15 ЖОВТНЯ

190 років від дня народження

П. Я. ЛИТВИНОВОЇ-БАРТОШ (1833–1904)

ДОСЛІДНИЦЯ УКРАЇНСЬКИХ СТАРОЖИТНОСТЕЙ

Пелагея Яківна Литвинова-Бартош народилася 15 жовтня 1833 року на хуторі Теревень поблизу села Землянка Глухівського повіту Чернігівської губернії в родині титулярного радника Якова Яковича Бартоша, дрібного поміщика, який не зумів підтвердити своє дворянство. По лінії матері Пелагея була онукою Федора Йосиповича Туманського – письменника, перекладача і видавця, члена-кореспондента Петербурзької академії наук. У чотирнадцять років дівчинка лишилася без батьків.

Навчалася Пелагея Бартош у приватному пансіоні при Шосткинському казенному пороховому заводі. Згодом – у Московському Єлизаветинському інституті шляхетних дівчат. У 1853 році стала дружиною чернігівського поміщика Петра Олексійовича Литвинова, старшого за неї на сімнадцять років. Він був племінником Олександра Михайловича Марковича – історика, етнографа, який служив у Чернігівському губернському правлінні. Подружжя оселилося в маєтку Литвинова в селі

Богданове Глухівського повіту (тепер у складі села Полошки Глухівського району Сумської області). Пелагея Яківна народила сімох синів і трьох дочок. Коли діти підросли, проживала з ними в Глухові, Новгороді-Сіверському, Ніжині, Києві та Москві.

У 1870-х роках Пелагея Литвинова-Бартош захопилася громадським життям України. Брала участь у вирішенні «жіночого питання». Закінчивши педагогічні курси в Москві, повернулася до Києва і в 1875 році відкрила тут початкову школу. У своїй діяльності керувалася педагогічною методикою Костянтина Ушинського. Почала збирати зразки народного орнаменту, візерунки вишивок, ткацтва, малюнки на кахлях, керамічних виробих, дереві, писанки, рушники, скатертини. Так розпочалася плідна дослідницька робота етнографа Пелагеї Яківни Литвинової-Бартош. У 1878 році побачив світ перший випуск праці «Южно-русский народный орнамент», до якого увійшли двадцять таблиць зі зразками орнаментів для вишивання, ткацтва та писанкарства, зібрані у Глухівському повіті Чернігівської губернії. Другий випуск цього збірника було видано у 1902 році. До нього увійшли зразки різноманітних орнаментів, притаманних Стародубському, Новгород-Сіверському, Кролевецькому і Конотопському повітам Чернігівської губернії.

На початку 1880-х років Пелагея Яківна упродовж трьох років знімала для синів квартиру в Глухові, у будинку батьків майбутнього академіка Української Академії наук Миколи Прокоповича Василенка. У своїх спогадах він пише, що у них проживали двоє синів Литвинових – Михайло Петрович, який потім став ветеринарним лікарем і помер у Києві, та Володимир Петрович – майбутній суддя. Пелагея Яківна Литвинова-Бартош, коли приїздила до Глухова, зупинялася у Василенків з маленьким сином Сергійком – майбутнім мировим суддею по виборах у Глухівському повіті. Інші діти Литвинової-Бартош були активними учасниками революційного руху. Один з синів

потрапив у в'язницю, другий під наглядом поліції мешкав у Курській губернії.

Після смерті батькової сестри у 1886 році Пелагея Литвинова-Бартош успадкувала хутір у селі Землянка Глухівського повіту, де проживала до самої кончини. То була глуха провінція, але сумувати не було часу, бо вона вивчала народні вірування і медицину, умови виховання дітей, побут, домашні промисли селян, ткацтво, рибальство, кулінарію, збирала народну творчість, писанки, рушники, плахти, візерунки народної вишивки. Опублікувала кілька альбомів народних візерунків та низку дописів, статей і споминів у часописі «Киевская старина». Була активним діячем Глухівського земства. Під час підготовки до Московської кустарної виставки на початку 1880-х років отримала почесний диплом і бронзову медаль.

У 1900 році у Львові за редакцією Ф. Вовка була видана наукова робота П. Я. Литвинової-Бартош, яка містить детальний аналіз усіх етапів народного весільного обряду в селі Землянка Глухівського повіту Чернігівської губернії. Як зазначають фахівці, це дослідження базується як на матеріалі з розповідей селян, так і на власних записах і спостереженнях авторки. У праці міститься багатий фольклорний та етнографічний матеріал. Все це не залишилося поза увагою поцінувачів діяльності дослідниці. Її обрали дійсним членом Наукового товариства імені Т. Шевченка та членом-кореспондентом Паризького антропологічного товариства. Пелагея Яківна Литвинова-Бартош допомагала українському археологу та етнографу Миколі Федотовичу Біляшівському в організації археологічних розвідок у селі Богданове. Брала участь у роботі XII Археологічного з'їзду, який відбувся в Харкові в 1902 році.

Дослідження та опубліковані розвідки П. Я. Литвинової-Бартош принесли їй славу знавця українських старожитностей

навіть у Європі. Стала відомою і як колекціонер. В останні роки Пелагея Яківна Литвинова-Бартош працювала над «Народним календарем», «Ткацтвом» та «Народною кухнею». Померла вона 21 вересня 1904 року. Поховали неординарну дослідницю неподалік її будинку в селі Землянка. У 2019 році тут був створений музей.

Значний науковий доробок Пелагеї Яківни Литвинової-Бартош зберігається у фондах Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Рильського НАН України, Інституту археології НАН України та Національного музею історії України.

ЛІТЕРАТУРА

ЛИТВИНОВА-БАРТОШ П. Я. Олійниця у селі Землянці Глухівського повіту на Чернігівщині / Пелагея Литвинова-Бартош // Сумщина. Велика Спадщина. Краєзнавство. – Суми, 2019. – С. 46–49.

ЛИТВИНОВА Пелагея Яківна // Мистецтво України : біогр. довід. – Київ, 1997. – С. 369.

ІВАНЧЕНКО Л. А. Село Дубовичі в записках і працях Пелагеї Литвинової-Бартош : (за матеріалами фондів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського) / Леся Іванченко // Сіверщина в історії України. – Глухів ; Київ, 2020. – Вип. 13. – С. 214–217.

Село Дубовичі Глухівського пов. Черніг. губ. (нині Конотопського р-ну Сумської обл.).

КОВАЛЕНКО Ю. Поховання Пелагеї Яківни Литвинової-Бартош : (некрополістична розвідка) [Електронний ресурс] / Юрій Коваленко // Соборний майдан (Глухів). – 2019. – № 5 (верес.–жовт.). – С. 1–2. – Режим доступу: <http://nz-hlukhiv.com.ua>.

Авт. ст. провів розвідку з метою встановлення точного місця поховання П. Я. Литвинової-Бартош. Це цвинтар Покровської церкви в с. Землянка Шосткинського р-ну Сумської обл. Обряд здійснено за дозволом єпископа Чернігівського та Ніжинського Антонія.

П'ЯТАЧЕНКО С. В. Розвідка П. Литвинової-Бартош «Как сажали в старину старых людей на лубок» (1885 р.) та полеміка навколо неї / Сергій П'ятаченко // Сіверщина в історії України. – Глухів ; Чернігів, 2020. – Вип. 13. – С. 218–222.

Розглядається контекст наук. дискусії кінця ХІХ – поч. ХХ ст. навколо ст., у якій наведено два перекази про позбавлення життя старих людей та про причини відмови від цього архаїчного ритуалу.

ШУДРЯ Є. З життєпису дослідниці українських старожитностей ХІХ століття (листування П. Литвинової з Ф. Вовком) / Євген Шудря // Нар. творчість та етнографія. – 1999. – № 5/6. – С. 106–115.

ЯКОБЧУК Н. О. Епістолярна спадщина П. Я. Литвинової у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського / Надія Якобчук // Сіверщина в історії України. – Глухів ; Київ, 2020. – Вип. 13. – С. 223–226.

Листи П. Я. Литвинової-Бартош, що зберігаються в Ін-ті рукопису НБУ. Листи адресовані укр. письменникам і громадським діячам (М. Біляшівському, Б. Грінченку, М. Бережкову).

14 ЛИСТОПАДА
195 років від дня народження
Л. М. ЖЕМЧУЖНИКОВА (1828–1912)

**ТАЛАНОВИТИЙ ХУДОЖНИК І МЕМУАРИСТ,
ЯКИЙ ЛЮБИВ УКРАЇНУ**

Лев Михайлович Жемчужников народився 14 листопада 1828 року в селі Павлівка Орловської губернії в родині спадкових дворян – сенатора Михайла Миколайовича Жемчужникова та його дружини Ольги Олексіївни Перовської. Її батьком, а отже дідусем Лева, був Олексій Кирилович Розумовський – син останнього гетьмана України Кирила Розумовського. Жемчужникови виховували п'ятьох синів та одну дочку. Лев був найменшим із братів. Спочатку навчався військової справи в кадетських корпусах, але відчував у собі потяг до малювання. Після знайомства з художником Карлом Брюлловим Лев Жемчужников прийняв остаточне рішення. У 1848 році він вступив до Академії мистецтв, де вивчав основи класичного малюнку. Все складалося добре, але поступово у Лева Жемчужникова виникло прохолодне ставлення до Академії. На то були різні причини, а головна, за його словами, – «мертвящая атмосфера».

Влітку 1852 року Лев Михайлович Жемчужников з одним із родичів по лінії Розумовських, двоюрідним братом покійної матері (вона померла, коли хлопчикові було п'ять років), Іполитом Івановичем Подчаським виїхав в Україну. Ось як він згадував про цю подорож: *«По приїзді до Чернігова я був захоплений його видами і як дитина радів, бачачи вперше пірамідальні тополі та маси фруктових дерев у місті. Троїцький монастир та іконостас Преображенського собору мені дуже сподобалися. З архієрейського саду чути запах троянд і безлічі інших квітів.*

Я закреслював печеру св. Антонія, і це креслення послужило мені для ескізу олійними фарбами «Святі Антоній і Феодосій», який тепер у мене в Погорільцях. З Чернігова ми вирушили до містечка Седнів, що знаходиться від міста за двадцять п'ять верст, до старих друзів Іполита Івановича Лизогубів».

Лев Жемчужников детально описав маєтність Лизогубів у книзі «Мои воспоминания из прошлого». Це неймовірно цікава інформація, яка в наш час набуває особливого значення. Не менш важливою є розповідь про батька відомого громадського діяча Іллі Людвиговича Шрага, який на той час був сімейним лікарем Лизогубів.

Із Седнева рушили далі на Борзну, Батурин, Конотоп, Ромни, Гадяч і Полтаву, щоб досягти кінцевої мети – села Ковалівки на Полтавщині. Лев Жемчужников описав Батурин таким, яким він його побачив. Колишня гетьманська столиця стояла пустою. Старий дерев'яний одноповерховий будинок, у якому останні роки життя провів гетьман Розумовський, ледь тримався. На високому березі Сейму стояв зведений ним кам'яний палац, по якому лише один раз провезли в кріслі Кирила Григоровича Розумовського, і в якому після того він жодного разу не був. Палац напівзруйнований, потопає в чагарниках, на його території пасуться воли, здійсмають галас круки. Бачив Л. М. Жемчужников місце поховання гетьмана в церкві і пам'ятник над його могилою. У 1853 році він знову відвідав Батурин разом із художником Лагоріо і показав тому палацову руїну, а той, скориставшись мотивом, написав картину.

Потім вони побували в Конотопі, Полтаві, в селі Ковалівка на Полтавщині в мастку двоюрідного дядечка Подчаського, у Харкові і виїхали до Петербурга. У наступні роки Лев Жемчужников знову відвідав Лизогубів у Седневі, Галаганів у Сокиринцях, де Бальменів у Линовиці. Саме тут Лев Михайлович Жемчужников зустрів кохання всього життя. Обраницею художника стала кріпосна графа Сергія Петровича де Бальмена

Акулина Степанівна Кабанова, яка пізніше стала Ольгою. Л. М. Жемчужников викрав її з графського маєтку, вивіз у Париж за оформленими заздалегідь паспортами й одружився з нею.

На сторінках спогадів Л. М. Жемчужникова відтворена картина соціально-культурного життя чернігівських поміщиків, яких він відвідував, що і сьогодні важливо для дослідників історії Чернігівщини другої половини ХІХ століття. Велика частина спогадів присвячена опису життя селян у цих маєтках. Вони позували художнику, а він придивлявся і прислухався до них, записував їхні розповіді та біографії. Для Л. М. Жемчужникова дуже характерна особлива симпатія до простого народу. Він носив простонародний одяг, чим шокував своїх рідних. Художник мріяв, як він говорив, «злитися» з народом і страждав від того, що йому це повністю зробити не судилося.

Лев Михайлович Жемчужников писав: *«Сумно було мені їхати, прощаючись із рідною для мене Україною. Декілька сліз я пролив, потай пошив з полотна мішечок порядної величини, насипав у нього землі і поклав у валізу, а інший, маленький, також із землею, одягнув собі на груди».*

Взимку 1860–1861 років Лев Жемчужников видавав альбом «Живописная Украина». Тоді ж відбулося його особисте знайомство з Тарасом Шевченком, якого він високо цинив. Після тривалої розмови з Жемчужниковим Кобзар записав у щоденнику: *«Як я щасливий був бачити людину, яка щиро, нелицемірно полюбила мою рідну мову і мою прекрасну бідну батьківщину».* Важливо зазначити, що свій альбом Лев Михайлович Жемчужников почав публікувати як свого роду продовження однойменного альбому Т. Г. Шевченка.

У наступні роки Лев Жемчужников мандрував Європою, служив у земстві, був повітовим предводителем дворянства, головою повітової управи, почесним мировим суддею в Пензенській губернії. Помер художник у Царському Селі під Петербургом.

ЛІТЕРАТУРА

ЖЕМЧУЖНИКОВ Л. Мои воспоминания из прошлого / Лев Жемчужников. – Ленинград : Искусство, 1971. – 446 с.

ЖЕМЧУЖНИКОВ Лев Михайлович (2/14.11.1828 – 24.07/6.08.1912) – російський і український живописець і гравер // Шевченківська енциклопедія : в 6-ти т. – Київ, 2012. – Т. 2. – С. 601–603.

АНДРУЩЕНКО Т. «Нехай моя праця слугує ніби продовженням...» : до 135-річного ювілею «Живописної України» / Т. Андрущенко // Образотворче мистецтво. – 1997. – № 1. – С. 38–41.

Л. Жемчужников і Седнів.

ГАЙДАЙ Г. Левко Жемчужников / Георгій Гайдай // Скарбниця (Прилуки). – 1995. – № 12 (груд.). – С. 1–6.

ГУБА Г. Атрибуції творів з колекції Л. Жемчужникова / Г. Губа // Образотворче мистецтво. – 1976. – № 6. – С. 29–30.

МАКАРЕНКО М. «Кобзар» Л. М. Жемчужникова [картина, яку автор намалював у с. Сокиринці Прилуцького повіту (тепер Прилуцький район). Твір зберігався у Прилуцькому окружному музеї] / Микола Макаренко // Бюлетень Прилуцького окружного музею. – 1929. – № 2. – С. 63–68.

МАЛАХОВ В. Похищение невесты, или Как Лев Жемчужников домогался у графа де Бальмена руки его... крепостной / В. Малахов // Киев. ведомости. – 1994. – 13 мая. – С. 10.

ПОПОВА Л. І. Лев Михайлович Жемчужников / Л. Попова. – Київ, 1961. – 48 с. : іл.

С. 14–15, 18–20, 21–23 : Перебування Л. М. Жемчужникова на Чернігівщині.

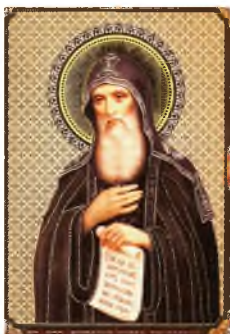
СНІЖОК З. «Душа моя поєдналася з Україною» / Зоя Сніжок // Світ-інфо. – 2018. – 18 жовт. – С. 13.

Ці слова належать Л. М. Жемчужникову. У 1853 р. відвідав Батурин. Побував у дворянських садибах Галаганів, Лизогубів, Тарновських, де Бальменів.

983 РІК

1040 років тому народився
АНТОНІЙ ПЕЧЕРСЬКИЙ (983 – 1073)

ПОДВИГ ЧЕНЦЯ І ЛЮДИНИ

За «Патериком Печерським, або Отечником» Антоній Печерський (в миру Антипа) народився в 983 році в Любечі. На жаль, відомостей про його родину ми не маємо. З раннього дитинства він мріяв побачити місця земного життя Ісуса Христа. Яким чином у ті часи Антипа відвідав Палестину, важко сказати. Але своє палке бажання він здійснив.

На зворотному шляху він прийняв постриг на Афоні, де прожив декілька років. За час свого подвижництва на Афоні він заслужив повагу серед ченців. Одної ночі ігумену монастиря, в якому подвизався Антоній, у сні з'явилась Матір Божа, яка сказала, що руський інок має повернутися на батьківщину, щоб сприяти розбудові іночого життя на Русі й поширенню слова Божого. У 1028 році він повернувся до Києва, де усамітнився в печері на Берестовій горі, яку викопав священник Іларіон – майбутній митрополит Київський.

У печері Антоній молився Богу, харчувався сухим хлібом, пив воду через день або два. Тижнями копав печеру, не даючи собі спокою ні вдень, ні вночі, перебуваючи завжди в трудах і молитвах. Аскетичний подвиг Антонія вабив до нього людей. Дехто приходив за благословінням, інші хотіли жити поруч зі святим. Першими учнями Антонія були Никон та Феодосій. Коли ченців стало дванадцять, під його керівництвом була викопана печера, в якій облаштували церкву, трапезну, окремі келії для ченців. Ці споруди збереглися. Після цього Антоній поставив ігуменом Варлама. Сам покинув обитель і викопав нову печеру та сховався в ній. Однак поруч з ним почали знову

селитися іноки. Так виникли Ближні і Дальні печери Київської Лаври. Ще за життя Антонія ігуменом створеної ним обителі був поставлений преподобний Феодосій. Поступово ченців ставало більше. Коли їх число досягло ста, тоді, з благословення Антонія, вони збудували на горі першу дерев'яну церкву Успіння Пресвятої Богородиці. Так почала створюватися Києво-Печерська лавра.

Літописець оповідає, що Антоній володів даром зцілювати хворих, даючи їм їсти зелень, якою харчувався сам. Антоній передбачив поразку руських військ у битві з половцями на річці Альті в 1066 році. Він двічі залишав Київ, бо був втягнутий у конфлікт з князем Ізяславом, який розгнівався постригом у ченці своїх підданих. А в 1068 році хтось обмовив преподобного Антонія, начебто він давав поради Всеславу Брячиславичу, який захопив київський великокнязівський престол, і начебто був головним винуватцем усієї смути, що сталася в Києві. Князь чернігівський Святослав, коли дізнався, що його брат Ізяслав перебуває у великому гніві на преподобного Антонія, прислав за святим своїх людей, які вночі таємно вивезли його до Чернігова. Тут він усамітнився на Болдиних горах, вкритих дрімучим лісом, викопав печеру та оселився в ній. Про це свідчить Іпатіївський літопис.

Нестор Літописець писав : *«Бъ ту (в Чернигове) монастырь Святая Богородицы на Болдиних горах и до сего дне»*. Заклали його Святослав Ярославич і Антоній Печерський у 1069 році. А поблизу печери преподобного Антонія князь заклав храм святого Іллі, від якого і монастир отримав назву Іллінського. За переказом, під час облоги монастиря татарами, молитвами старця-монаха сталося чудо – церква пішла під землю і перелякана орда розбіглася. З'явилася церква знову в день святого Іллі. У 1072 році преподобний Антоній повернувся до київських печер. Проте кількість парафіян Іллінського монастиря не зменшилася.

При Іллінській церкві залишилися печери, засновані преподобним Антонієм. На початку 60-х рр. XIX ст. член Російського географічного товариства Михайло Домонтович відвідав Антонієві печери і зробив такий запис у книзі «Материалы для географии и статистики России. Черниговская губерния»: *«Ходы в пещерах большею частию извилисты: иные из них просторны, а иные так тесны, что едва может пройти один человек. Некоторые ходы обложены кирпичом, а другие оставлены в таком виде, как они выкопаны были в довольно твердом глинистом грунте. Пещеры возобновлены усердием архиепископа Виктора Садовского в конце прошлого столетия; но после того, по местам, снова испортились».*

Нині Антонієві печери – печерний комплекс XI – XIX ст. у Болдиних горах, який має статус пам'ятки архітектури національного значення. З 1967 року Антонієві печери та інші споруди Троїцько-Іллінського монастиря входять до складу Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній».

Останні роки життя преподобний Антоній провів у самоті, усунувшись від управління монастирем. Помер святий 7 травня 1073 року. Його мощі спочивають під спудом (тобто, не знайдені) у Близніх печерах Києво-Печерської лаври. Це місце, відповідно до лаврської традиції, відзначено іконою святого.

ЛІТЕРАТУРА

ВАСЮТА О. Ще раз до питання про переїзд Антонія Печерського до Чернігова у 1069 р. / Олег Васюта // Чернігівські старожитності : зб. наук. пр. – Чернігів, 2020. – Вип. 6. – С. 147–162.

ВЕЧЕРСЬКИЙ В. Українські монастирі / Віктор Вечерський. – Київ : Наш час, 2008. – 399, [1] с., [16] с. кольор. іл. – (Невідома Україна).

С. 33–41 : Зачинатель чернецтва і печерного Іллінського монастиря в Чернігові преподобний Антоній.

ДЕНИСЕНКО В. Засновник Києво-Печерського монастиря Антоній / В. Денисенко // Пам'ять століть. – 2008. – № 3. – С. 125–130.

ІЛЮСТРОВАНА енциклопедія історії України : в 3-х т. Т. 1 / авт. тексту О. Кучерук ; іл. та худож. оформл. Л. і С. Голембовських, С. Білостоцького. – вид. перероб., доп. – Київ : Спалах, 2004. – 216 с. : іл.

С. 8–9 : Антоній Печерський.

ПРЕПОДОБНЫЙ Антоний Печерский // Благоверные князья и святые земли Черниговской / авт.-сост. В. Демиденко. – Чернигов, 2009. – С. 66–78.

РУДЕНОК В. Я. Антонієві печери Чернігівського Троїцько-Іллінського монастиря: 950 років / Володимир Руденок, Тетяна Новик ; НАІЗ «Чернігів стародавній». – Чернігів : Десна Поліграф, 2019. – 159 с. : іл.

РУДЕНОК В. Я. Антоній Печерський та Чернігово-Сіверська земля / Володимир Руденок, Тетяна Новик // Чернігівські старожитності : наук. зб. – Чернігів, 2009. – Вип. 2. – С. 266–275.

РУДЕНОК В. Болдиногірські монастирі Чернігова / Володимир Руденок, Тетяна Новик // Сіверян. літопис. – 2015. – № 4. – С. 73–83.

РУДЕНОК В. До історії вивчення Антонієвих печер Чернігівського Іллінського монастиря у другій половині XIX – першій чверті XX ст. / Володимир Руденок, Тетяна Новик // Сіверян. літопис. – 2017. – № 4. – С. 80–87.

РУДЕНОК В. Храми Антонієвих печер доби українського бароко / Володимир Руденок, Тетяна Новик // Чернігівські старожитності : зб. наук. пр. – Чернігів, 2016. – Вип. 3. – С. 62–69.

У ЛЮБЕЧІ вшанували пам'ять преподобного Антонія Печерського // Деснянка. – 2015. – 6 серп. – С. 16.

ШУМИЛО С. Руська Успенська лавра на Афоні та Антоній Печерський / Сергій Шумило // Укр. іст. журн. – 2018. – № 5. – С. 4–20.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

А, Б

- Андрусяк І. 68
Андрущенко Т. 76
Антоненко П. Я. (19)
Антоній Печерський (37), (77–81)
Антоній, єпископ (26), (72)
Арват Ф. С. (14)
Астаф'єв О. 67
Афанасенко В. М. (26)
Бальмен Я. П. (21), (76)
Безбородько О. А. (29)
Береговий В. Г. 58
Бережков М. (72)
Білозерська-Куліш О. М. (Ганна Барвінок) (14)
Білостоцький С. 80
Біляїв В. 67
Біляшівський М. (72)
Богдан С. І. (18)
Боднарук Л. М. (17)
Бойко В. І. (13)
Бойко В. М. 62
Бондаренко Ю. І. 46
Борисенко В. 67
Борщ М. М. (31)
Брюховецький І. М. (17)
Будлянський М. Г. (34)
Будник В. С. (18)
Бурзі Б. Ф. (21)
Бутейко К. П. (4)

В, Г, І

- Васильєв В. В. (30)
Васюта О. О. 79
Вербицький-Антіох М. А. (7)
Вересай О. М. (37)
Вечерський В. 79
Виноградський Ю. С. (15)
Вілінська М. О. (Марко Вовчок) (33)
Вовк Ф. (72)
Володимир Всеволодович (Мономах) (16)
Ворона В. (63)
Вороний Г. Ф. (14)
Вороний М. К. (7)
Вороний М. М. (7)
Воронін О. 50
Гайдай Г. 76
Галутва І. Г. 53
Гальченко С. 67
Ганна Барвінок (Білозерська-Куліш О. М.) (14)
Глінка М. І. (6), (37)
Голембовська Л. С. 80
Голембовська С. В. 80
Головко Д. А. (33)
Горленко В. П. (4)
Грайфер (29)
Гринь М. М. 63
Грипич В. Г. (23)
Грінченко Б. Д. (32), (72)
Груша А. М. (30)
Грушевський М. С. (38)
Губа Г. 76

Гулак-Артемівський С. С. (6)
Галагани (76)

Д, Є, Ж, З, І

Демиденко В. В. 80
Демченко Т. П. (31)
Дем'янчук Г. Г. (8)
Денисенко В. 80
Денисенко І. 49
Дзюба С. В. 46
Добриніна Л. 58
Дубровський В. В. (3)
Дятлів (Дятлов) П. Ю. (7)
Дяченко С. С. (25)
Єкіменко О. 54
Ємець В. В. (12)
Жемчужников Л. М. (28), (73–76)
Жовнер І. М. (25)
Забіла В. М. (6), (37)
Заваліна Н. П. 63
Загривний М. (Максим Грива) (8)
Зінкевич О. 50, 67
Золотаренко В. Н. (37)
Золотаренко Г. Н. (37)
Золотаренко І. Н. (37)
Іванисенко В. 67
Іванченко Л. А. 71
Іващенко В. 53
Ігнатович (Многогрішний) Д. І. (33)

К, Л

- Калачевська К. С. (22)
Каразін В. Н. (20)
Касьянов Г. С. (3), (39–42)
Качуровський І. В. (29), 68
Квітницький С. 63
Кільдіватова О. Д. 54
Кістяківський О. Ф. (11)
Книр А. 62, 63
Коваленко Г. О. (5)
Коваленко Ю. 71
Ковалець Я. Ф. 58
Ковтун В. І. (17)
Козлянський С. 58
Конашевич В. М. (16)
Конечна О. М. (10)
Корж В. Т. (21)
Корінь Т. С. (27)
Коробка П. С. (28)
Костарчук-Решетнюк Р. І. (14)
Костюк П. М. (35)
Коцюбинська В. У. (24)
Коцюбинський М. М. (24), (33)
Кочубей В. П. (29)
Кошелівець І. 68
Кравчук Ф. Ф. (19)
Кріп Є. М. (5)
Крузенштерн І. Ф. (13)
Кузьменко І. 42
Кузьменко П. С. 62, 63
Куліш П. О. (14)

Курданов А. Л. (36)
Куценко П. І. (20)
Кучерук О. 80
Лашкаръов П. О. (38)
Лебідь А. Д. (3)
Лемеш Н. П. (16), (55–58)
Леонтович Ф. І. (4)
Лизогуб Ф. А. (35)
Лизогуби (76)
Лисянський Ю. Ф. (13), (50–55)
Литвинова-Бартош П. Я. (26), (68–72)
Лук'яненко Л. Г. (22)
Львов М. О. (11)
Любацький В. 50

М, Н, О

Мазепа І. С. (28)
Макаренко М. 76
Максимович М. О. (21)
Малахов В. 76
Манжай В. І. 54
Маньківський Б. М. (11)
Марко Вовчок (М. О. Вілінська) (33)
Маркович Д. В. (27)
Маркович О. В. (27), (33)
Меншиков О. Д. (28)
Михайленко В. М. (20), (59–63)
Місечко Т. 46
Міхновський М. І. (12)
Многогрішний (Ігнатович) Д. І. (33)
Могилянський М. М. (31)
Мойсієнко А. К. (19)

Морозов О. С. 54
Морозова А. В. 54
Москалець К. В. (8), (43–46)
Мстислав (С. І. Скрипник) (13), (47–50)
Мухомодєєва Н. В. 54
Новик Т. 80
Одарченко П. В. (22), (64–68)

П, Р

Пархоменко Л. 42, 58
Пахаренко Н. А. 46
Пашкевич А. М. (6)
Петлюра С. (13)
Петро І (28)
Печорна О. 63
Попова Л. І. 76
Прокопович П. І. (35)
Пухтинський В. К. (32)
Пушкіна А. 42
П'ятченко С. В. 72
Раух К. (35)
Реп'ях С. П. (15)
Репнін-Волконський М. Г. (5)
Рибаков Б. О. (18)
Рожок Ю. І. 54
Розумовський К. Г. (11), (23), (29)
Розумовський О. К. (23)
Руденок В. Я. 80
Рюриковичі (5)

С, Т, У

- Сагайдачний П. (38)
Санченко А. 54
Сапон В. М. 54, 63
Сац І. О. (23)
Сац М. О. (23)
Сидоренко Т. (63)
Скоробагатько М. 62
Скоропадський П. П. (15)
Скрипник С. І. (Мстислав) (13), (47–50)
Смирнов А. 50
Сніжок З. 76
Сталін Й. В. (3)
Степанюк Б. П. (20)
Сугоняко Є. 42
Судієнко М. Й. (38)
Сулима І. М. (38)
Тарновський В. В. (12)
Тарновський В. В., старший (12)
Тарновський Г. С. (7)
Тарновські (6), (76)
Тимківський І. Ф. (20)
Тимошенко С. П. (34)
Ткач Л. Ю. (25)
Ткач Мих. М. (25)
Ткаченко (Чорновус) М. Н. (7)
Ткаченко Н. Я. (30)
Усов Е. П. (6)
Успенський Г. І. (27)
Успенські (27)
Ушинський К. Д. (9), (21)

Х, Ч, Ш, Я

Харчук Р. 67

Хмельницький Б. М. (37)

Чалий М. К. (21)

Чаруковський Я. О. (38)

Червінський П. П. (18)

Чернявський М. Ф. (3)

Чумаченко А. 42

Шевченко В. М. 54

Шевченко В. О. 55

Шитікова де Ескобар Г. 55

Штернберг В. І. (7)

Шудря Є. 72

Шумило С. 81

Ягн О.-Е. Ю. (10)

Якобчук Н. О. 72

Ярошенко А. А. 42

ЗМІСТ

Перелік знаменних і пам'ятних дат чернігівської області на 2023 рік.....	3
1 СІЧНЯ 70 років від дня народження Г. С. КАСЬЯНОВА (1953–2018).....	39
23 ЛЮТОГО 60 років від дня народження К. В. МОСКАЛЬЦЯ (1963).....	43
10 КВІТНЯ 125 років від дня народження митрополита МСТИСЛАВА (С. І. СКРИПНИКА) (1898–1993).....	47
12 КВІТНЯ 250 років від дня народження Ю. Ф. ЛИСЯНСЬКОГО (1773–1837).....	50
31 ТРАВНЯ 50 років від дня народження Н. П. ЛЕМЕШ (1973).....	55
13 ЛИПНЯ 70 років від дня народження В. М. МИХАЙЛЕНКО (1953).....	59
20 СЕРПНЯ 120 років від дня народження П. В. ОДАРЧЕНКА (1903–2006).....	64
15 ЖОВТНЯ 190 років від дня народження П. Я. ЛИТВИНОВОЇ-БАРТОШ (1833–1904).....	68
14 ЛИСТОПАДА 195 років від дня народження Л. М. ЖЕМЧУЖНИКОВА (1828–1912).....	73

983 РІК 1040 років тому народився АНТОНІЙ ПЕЧЕРСЬКИЙ (983–1073).....	77
Іменний покажчик.....	82

Науково-популярне видання

**ЗНАМЕННІ І ПАМ'ЯТНІ ДАТИ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2023 РІК**

Укладачі: **Студьонова Людмила Валентинівна,
Каганова Ірина Яківна**

Відповідальна за випуск	І. М. Аліференко
Комп'ютерний набір	Л. В. Студьонова
Комп'ютерне верстання	О. Ф. Шурубенко

Ризограф ОУНБ ім. В. Г. Короленка
Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач
КЗ «Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека
ім. В. Г. Короленка»
проспект Миру, 41, м. Чернігів, 14000
e-mail: korolenkolib@ukr.net

Адреса бібліотеки:

14000

м. Чернігів,

просп. Миру, 41

Контакти:

тел. / факс: (0462) 77-45-63

E-mail: korolenkolib@ukr.net

Адреса сайта: libkor.com.ua